

IKÄÄNTYNEIDEN YHTEISÖASUMINEN

Yhteisöasumisen odotuksia Kolarin kunnassa

Marjamaa Anri

Opinnäytetyö
Pohjoinen hyvinvointi ja palvelut
Osallisuus- ja toimintakyky
Geronomi AMK

2019

Pohjoinen hyvinvointi ja palvelut
Osallisuus- ja toimintakyky
Geronomi (AMK)

Tekijä	Anri Marjamaa	Vuosi	2019
Ohjaajat	Tuula Ahokumpu		
Toimeksiantaja	Kolarin kunta		
Työn nimi	Ikääntyneiden yhteisöasuminen. Yhteisöasumisen odotuksia Kolarin kunnassa.		
Sivu- ja liitesivumäärä	45 + 9		

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kolarilaisten eläkeikäisten odotuksia kommuunimuotoisesta yhteisöasumisesta sekä heidän muuttovalmiuksiin yhteisöön. Saatu tieto ohjaa yhteisöasumisen kehittämistä Kolarin kunnassa. Opinnäytetyö on osa Kolarin kunnan vanhus- ja vammaistyöryhmän käynnistämää palvelutalon alueen kehittämishanketta. Opinnäytetyön tutkimustuloksia hyödynnettiin Kylä-hankesuunnitelman laadinnassa.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista lähestymistapaa. Tutkittavat (5) olivat kolarilaisia yhteisöasumisesta kiinnostuneita eläkeläisiä. Aineisto analysoitiin induktiivisesti sisällön analyysillä. Tulosten mukaan kolarilaiset yhteisöasumisesta kiinnostuneet eläkeläiset odottavat yhteisöasumiselta hyvinvointia ja voimaantumista. Voimaannuttavalta ympäristöltä odotettiin esteettömyyttä, saavutettavia palveluita ja luontoelämyksiä. Haastateltavilla oli melko yhdenmukaiset sosiaalisen ympäristön odotukset, fyysisen tilan suhteen vastaukset olivat enemmän erilaisia keskenään. Osa tutkimukseen osallistujista toivoi yhteisöllisen asumuodon käsittävän kommuunin sijasta yksion/kaksion ja aktivoivat ja viihtyisät yhteiset tilat. Kommuunimuotoisessa yhteisössä erityisesti ikääntymisen vuoksi, toivottiin yksityisyyden mahdollistavaa varustetasoa omaan huoneeseen. Asuinyhteisön miellyttävän ympäristön ja asukkaiden keskinäisen vuorovaikutuksen ansiosta hyvä elämänlaatu nähtiin mahdollisena.

Ikääntyessä asuinolosuhteiden merkitys korostuu. Erilaiset sairaudet ja toimintakyvyn laskeminen vaikeuttavat liikkumista ja heikentävät ikäihmisen mahdollisuuksia esimerkiksi kiinteistönhoitoon. Haastatteluiden perusteella ikääntymisen myötä tarve yhteisölliselle toiminnalle sekä asuinympäristölle lisääntyy. Väestöpohjaltaan pienessä Kolarin kunnassa tulisi löytää entistä enemmän keinoja yhteisöllisen asumisen kehittämiseen. Onnistuessaan yhteisöllinen asuminen tuottaa asumismuotonsa perusteella hyvinvointia niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta.

Avainsanat ikääntynyt, asuminen, yhteisö, ikääntyneiden yhteisöasuminen, yhteisöasumisen odotukset

School of Northern Well-being and services
Degree Programme in Human Ageing and
Elderly Services
Bachelor of Social Services and Health Care

Authors	Anri Marjamaa	Year	2019
Supervisor	Tuula Ahokumpu		
Commissioned by	Municipality of Kolari.		
Subject of thesis	Elderly People and Co-Housing. Co-Housing Expectations in Kolari Municipality.		
Number of pages	45 + 9		

The goal of this thesis was to research the expectations of the elderly of Kolari regarding co-housing and to study their readiness to move to a community housing facility. The gathered data will guide the development of co-housing in the municipality of Kolari. The thesis is part of a development project of a sheltered housing area started by a working group on elderly and people with disabilities in the municipality of Kolari. The results of this thesis were used in planning a project called Kylä in the municipality of Kolari.

A qualitative approach was used in this thesis. The participants were retirees who were interested in co-housing and who lived in the municipality of Kolari. The data was analysed inductively by using content analysis. The results suggested that the retirees in Kolari who were interested in co-housing expected well-being and empowerment from the co-housing arrangements. Expectations for an empowering environment consisted of accessibility, attainable services, and opportunities for nature experiences. The interviewed participants had rather uniform expectations concerning the expectations of the social environment, but the answers about the expectations of the physical space differed more. Some of the participants hoped that the communal living would include a one-room or a two-room apartment and comfortable common spaces instead of a commune. Especially due to aging, enough facilities to enable privacy were hoped for in a more communal setting. Good quality of life was seen possible based on a pleasant environment and interactions between the inhabitants.

The meaning of living circumstances grows more significant when people age. Different illnesses and the decrease in functional capacity make movement more difficult and decrease the elderly person's chances for example to maintain their cope with their yardwork and maintenance of their house. The interviews conducted in this study suggest that the need for communal activities and living environments increases due to aging. In a small population municipality such as Kolari, more means for developing co-housing should be discovered. If done right, co-housing creates well-being for both the individuals and the society.

Key words elderly person, living, community, elderly co-housing, expectations for co-housing

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 IKÄÄNTYNEIDEN YHTEISÖASUMINEN	7
2.1 Ikääntyneiden asuminen	7
2.2 Yhteisö, yhteisöllisyys ja yhteisöasuminen	10
2.3 Yhteisöasumisen kiinnostus, motivaatio ja vaikutukset	11
2.4 Yhteisöasumisen malleja Suomessa	14
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	17
3.1 Tutkimuksen tausta	17
3.2 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävät	17
3.3 Tutkimusmenetelmät	18
3.4 Tutkimukseen osallistujat	19
3.5 Aineiston analyysi	21
4 TUTKIMUSTULOKSET	24
4.1 Yhteisöasumisen odotukset	24
4.1.1 Yhteisöasumisen vaikutukset	25
4.1.2 Fyysisen ympäristön odotukset	26
4.1.3 Odotukset muita ja itseä kohtaan yhteisöasumisessa	27
4.1.4 Yhteisöasumisen haasteet	29
4.2 Valmius muuttaa yhteisöasuntoon	31
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	35
6 POHDINTA	37
6.1 Eettisyys ja luotettavuus	37
6.2 Opinnäytetyöprosessi	39
LÄHTEET	41
LIITTEET	45

1 JOHDANTO

Väestö ikääntyy ja Suomi, kuten muut länsimaat, järjestävät ja kehittävät uudeen keskeisiä yhteiskunnan palveluita ja rakenteita. Asuminen ja siihen liittyvät palvelut kuuluvat näihin. (Helamaa & Pylvänen 2012, 15.) Kunnan tehtävänä on huomioida ikääntyneiden palvelujen järjestämisessä laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (Vanhuspalvelulaki 980/2012). Lain tarkoituksena on tukea ikääntyneiden kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä sekä itsenäistä suoriutumista. Kunnassa on tehtävä lain tavoitteiden toteuttamisen suunnitelma, jossa ikääntyneiden palvelujen lisäksi myös asuinolot ja ympäristön esteettömyys tulee huomioida. Tämä edellyttää laajaa yhteistyötä sekä kunnan eri toimialojen että muiden tahojen kanssa. (Vanhuspalvelulaki 980/2012 2:4 §, 2:5 §.)

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Suomen Kuntaliitto ovat antaneet iäkkäiden ihmisten palvelujen kehittämistä koskevan laatusuosituksen vuosille 2017-2019. Laatusuositukset tukevat kuntia niiden iäkkäiden palvelujen uudistustyössä sekä varautumisessa väestön ikärakenteessa ja toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Laatusuositukset ovat kannustaneet muun muassa laitoshoidon vähentämiseen. Tavoitteena on ollut niin sosiaalisesti kuin taloudellisestikin kestävä toiminta sekä muun muassa iäkkäiden kuntalaisten kannustaminen osallistumaan ja vaikuttamaan. (Laatusuositus 2017, 9.)

Kestävään hyvinvointiin kuuluvat osallisuus ja itsenäinen suoriutuminen, yhteisöllisyys, monitoimijuus ja tarvelähtöiset palvelut. Näistä kaikki ovat taloudellisesti kestäviä ratkaisuja sekä yhteiskunnan, että yksilöiden näkökulmasta. Ikääntyvän ihmisen osallisuus on aktiivista vaikuttamista ja osallistumista oman ikääntymisen järjestämiseen, oman elinympäristön kehittämiseen sekä asumisen suunnitteluun. Kansalliset kehittämistoimet ja suositukset linjaavat palvelujen laadun kehittämisen ohella palvelurakenteen muutosta. (Ympäristöministeriö 2017, 12.)

Ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman 2013-2017 tulevaisuus suunnitelmassa esitetään yhtenä asuinympäristön kehittämisen painopisteenä yhteisöllisen rakentamisen ja monisukupolvirakentamisen edis-

tämistä (Ympäristöministeriö 2018, 4, 5). Yhteisöllisen asumisen katsotaan lisäävän esimerkiksi keskinäistä auttamista (Valtioneuvosto 2017, 13). Ikääntyneiden yhteisöasuminen Suomessa on kuitenkin harvinaista (Välikangas 2009, 70, Helamaa & Pylvänen 2012, 4).

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää ikääntyneiden yhteisöasumisesta kiinnostuneiden kolarilaisten eläkeikäisten yhteisöasumisen odotuksia ja muuttovalmiuksia Kolarin kunnassa. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa ikääntyneiden yhteisöasumisen kehittämisen tueksi Kolarin kunnassa. Kolarin kunnan hyvinvointikertomuksessa on sitouduttu ikääntyvien asumisen kehittämiseen (Hyvinvointikertomus 2017). Kirkonkylällä sijaitsevan palvelutalon asuinalueen asukastilaisuudessa helmikuussa 2019 asukkaat esittivät toiveen alueen yhteisöllisyyden edistämisestä. Asukastilaisuuden jälkeen yhteisöllisyyden kehittämiseen ja yhteisöasumisen kokeiluun haettiin kolmevuotista Kylä-hanketta (Kylä-hankesuunnitelma 2019). Tämän tutkimuksen tuloksista saatu tieto hyödynnettiin Kylän valmistelutyön ja toteutuksen pohjalle.

Tässä tutkimuksessa ikääntyneellä tarkoitetaan vanhuseläkkeelle siirtynyttä henkilöä. Yhteisöasumisella viitataan asumiseen kommuunissa, jossa asukkaila on oma huone ja jaettuja tiloja. Opinnäytetyö edustaa laadullista tutkimusotetta, koska se on kiinnostunut yksilöiden odotuksista.

2 IKÄÄNTYNEIDEN YHTEISÖASUMINEN

Pakkohan näitä on kuule kehitellä ja miettiä, ikäihmiset kuule vain lissääntyä ja lissääntyä ja olis kevyempää asumismuotoa... kyllä siinä vain pättäjäkki saavat pohtia mitä tehään.

2.1 Ikääntyneiden asuminen

Viidesosa Suomen väestöstä on täyttänyt 65 vuotta, yhteensä 1 150 000 eläkeläistä. Vuoteen 2035 mennessä heitä tulee olemaan yli 1,5 miljoonaa. Ikääntyneiden osuus muusta väestöstä on merkittävä ja kasvava koko Suomessa. (Helminen ym. 2018, 19, 26.)

Ikääntyneiden asumisvaihtoehdot voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: asuminen itsenäisesti (tavalliset asunnot ja senioritalot), palveluasuminen (palvelutalot) ja laitoshoido, joka käsittää vanhainkodit sekä vuodeosastopaikat. Kunnat, säätiöt ja yleishyödylliset yhteisöt sekä rakennusyritykset tuottavat itsenäiseen asumiseen tarkoitettuja vaihtoehtoja. Ainoastaan suurissa kaupungeissa on tarjolla kaikkia asumisen vaihtoehtoja. (Jalava, Lahtinen, Tyvimaa, Vuorela & Arolinna 2017, 17.)

Yli 75-vuotiaista kotona asuvia on 93 prosenttia. Yli puolet heistä asuu joko omakotitalossa, paritalossa tai rivitalossa. (Lintunen 2019.) Ikääntyneet asuvat muuta väestöä vanhemmissa omakotitaloissa (Helminen ym. 2018, 43). Keskeisin asumismuoto on omistusasuminen. 65 vuotta täyttäneistä asuu omistusasunnoissa noin 80 %. (Jalava ym. 2017, 17.)

43 prosenttia ikäihmisistä asuu kerrostalossa. Kun tullaan 82-vuoden ikään, kerrostaloasuminen ohittaa omakotiasumisen. Ikääntyneille sopivia asumisjärjestelyitä tarvitaan entistä enemmän. Väestön ikääntyessä asumisen tarpeet voivat muuttua ja eliniänodotteen kasvaessa myös asumistottumuksissa voi tapahtua muutoksia. (Lintunen, 2019.)

Suomessa erityisryhmien investointiavustuksia sekä erityisryhmähankkeille korotukilainoja myöntää asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Tämänhetkinen suuntaus on hankkeiden kohdistuminen enemmän kevyempiin asumis-

malleihin, esimerkiksi senioriasumiseen. (Heinonen ym. 2018, 51.) ARAn erityisasiantuntija Nyyssölän mukaan hallitusohjelmassa 2019-2023 on kiinnitetty erityishuomiota väestöltään vanhenevien kuntien asumistilanteeseen. Investointiavustuksen alinta tukiluokkaa on nostettu. Ikääntyneiden väestön asumisen ratkaiseminen osana muun väestön asumista on kestävän asumispolitiikan mukaista. (Nyyssölä, 2019, 10.)

Ikääntyneiden asumisratkaisujen tarve ja toteutus-selvityksestä ilmenee, etteivät useimmat kunnat ole riittävästi varautuneet väestön ikääntymiseen asumisen kannalta. Kunnilla on osin puutteellinen käsitys ikääntyvän väestön määrästä, varallisuus- ja tulotasosta, asumistarpeista sekä sijoittumisesta kunnan sisällä. Tiedon puute hidastaa tarvittavan monimuotoisen asuntotuotannon suunnittelua. Valtaosa ikääntyneistä haluaa tulevaisuudessa asua palvelujen lähellä. He toivovat asumiselta vaivattomuutta, esteettömyyttä, kaikenikäisten seuraa ja yhteisöllisyyttä. (Jalava ym. 2017, 59, 64.)

Elo on tehnyt väitöskirjan pohjoissuomalaisten kotona asuvien ikääntyneiden hyvinvointia tukevasta ympäristöstä. Teorian mukaan ikääntyvän hyvinvointia tukevaan ympäristöön kuuluu fyysisten puitteiden lisäksi myös sosiaalinen ja symbolinen ympäristö. Fyysinen ympäristö käsittää pohjoissuomalaisen, viihtyisän ja turvallisen toiminnan ympäristön. Pohjoissuomalaisen ympäristön erityishaasteita ovat lämpötilavaihtelut, lumi, jää, pimeys ja pitkät välimatkat. Hyvinvoinnin symbolinen ympäristö koostuu hyvinvoinnin ideaalista ja normatiivisista ominaisuuksista, hengellisyydestä sekä historiallisuudesta. Sosiaalinen ympäristö rakentuu avun saamisesta, ystävistä, omaisista ja viihtyisästä asuin-yhteisöstä. Yhteisöllisyys tuottaa hyvinvointia sekä edistää uusien ihmissuhteiden ja sosiaalisten verkostojen luomista. Sosiaalinen pääoma vaikuttaa terveyden tuntemiseen: mitä enemmän ikääntyvä kokee osallistumista, luottamusta ja sosiaalista tukea, sitä paremmaksi hän kokee terveytensä. Terveysten heikentyessä ympäristön rajoitteet ja toisaalta hyvinvointia tukevat seikat korostuvat. (Elo 2006, 5, 40, 56-73, 145-48.)

Kaupungissa asuvat korostavat enemmän luonnon sosiaalista ulottuvuutta ja maaseudun asukkaat luonnossa liikkumista (Elo 2006, 147). Terveyttä ja aktiivista ikääntymistä tukeva ympäristö on kävelijäystävällinen ja vihreä. Kävely on

ikäntyneille keskeinen liikkumisen ja terveyden ylläpitämisen muoto. Ympäristön on osoitettu olevan vahvemmin yhteydessä kävelyn määrään kuin yksilön tulotason, koulutuksen tai koetun terveyden. Sekä viher- että vesiympäristöt lähellä kotia, ovat merkityksellisiä ympäristön laatutekijöitä ikääntyville ja ne näyttävät olevan yhteydessä myös ikääntyvien kokemaan terveyteen. (Laatikainen 2019.)

Lapissa ikääntyneet asuvat usein harvaan asutulla maaseudulla. Maaseudulla on ikääntynyttä väestöä suhteessa muuhun väestöön enemmän kuin kaupungissa (Helminen ym. 2018, 26). Kanadassa on tehty tutkimusta maaseudulla asuvista ikääntyvistä. Nuoret muuttavat kaupunkeihin, jolloin ikääntymisessä maaseudulla nähdään erityistä haastetta. Päättäjien ja tutkijoiden olisi kehitettävä tehokkaampia toimenpiteitä paikallaan ikääntymisen (Ageing-in-Place) tukemiseksi, ja erityisesti ikääntyvien oman tiedon, kokemusten ja ymmärrysten merkitys on tunnustettava. Tutkimuksen mukaan ikääntyneet itse pitivät maaseudun terveelle ikääntymiselle tärkeänä erityisesti vahvojen sosiaalisten tukiryhmien ylläpitämistä sekä yhteisöön osallistumista. (Bacsu, Jeffery, Abonyi, Johnson, Novik, Martz & Oosman 2014, 2, 8.)

Lapin läänin länsirajalla sijaitseva Kolarin kunta on maaseutumaista haja-asutusalueita. Kolarissa asuu 3854 henkilöä, Lapin kunnille tyypillistä väkiluvun vähenemistä ei ole ollut. Kunnan taloussuunnitelman (2020-2021) mukaan Kolarin tilikausi oli ollut vuosia ylijäämäinen erityisesti verotulojen suotuisan kehityksen ansiosta. Elinvoimaisuutta ja taloutta tukevia investointeja oli tulossa poikkeuksellisen paljon lähivuosina, muun muassa ikäihmisten asumispalveluissa. Suurien menojen vuoksi talous on pidettävä tiukalla. Väestön kasvu on keskittynyt Kolarissa pääasiassa kunnan pohjoisosan Äkäslompolon ja Ylläsjärven kylille. (Talousarvio 2019, 8, 19). Eteläosassa kuntaa väestö on vähentynyt vuosina 2009-2016 11,2 % (Talousarvio 2018, 15).

Tilastokeskuksen mukaan Kolarissa asui 31.12.2013 vuokra-asunnoissa 20,6 % kaikista asutokunnista, kun koko maassa vastaava luku oli 30,6 %. Rivi- ja pientaloissa asuvien osuus oli Kolarissa 92,2 % ja koko maassa 54 %. (Stat 2019.) Vuonna 2017 Kolarin väestöstä 65 vuotta täyttäneitä oli 25,8 % (Talousarvio 2019, 9). 75 v täyttäneistä yksinasuvia oli 40,8 % vastaavanikäisestä vä-

estöstä (Hyvinvointikertomus 2017). Valtioneuvoston selvityksen mukaan yksinasuvien terveys ja elämänlaatu on usein huonompi kuin perheellisillä. Yhä useammat asuvat Suomessa yksin ja yli 65-vuotiaiden yksinasuvien määrä kasvaa nopeimmin. (Valtioneuvosto 2017, 9.)

2.2 Yhteisö, yhteisöllisyys ja yhteisöasuminen

Jaakkola on tutkinut väitöskirjassaan yhteisöllisyyttä syrjäisellä maaseudulla asuvien ikääntyneiden arjessa. Jaakkolan mukaan yhteisö on ihmisryhmä, jonka jäsenet ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja joita yhdistää jokin yhteinen tehtävä, päämäärä tai muu tarkoitus. Yksilöt tarvitsevat yhteisöjä kasvaakseen yksilöiksi ja toteuttaakseen yksilöllisyyttään. Yhteisön jäsenyys perustuu pääsääntöisesti vapaaehtoisuudelle. Esimerkiksi oma perhe on yhteisö, vaikka sitä ei voikaan valita. Pienten lähiyhteisöjen, kuten työyhteisöjen ja harrastuspiirien, lisäksi yhteisö voi olla myös ei-paikallinen, laaja ja löysästi rajojaan hakeva. (Jaakkola 2015, 25-26.)

Jaakkola (2015, 27) viittaa Maslowin (1943) ja Maffesolin (1995) esittämiin teorioihin toteamalla sen tosiseikan, että ihmisellä on tarve liittyä toisiin ihmisiin ja olla osana yhteisöä. Ja vaikka yksilöllisyyttä ihannoidaan ja perinteiset yhteisölliset elämänmuodot ovat rapautuneet, kaipaa ihminen silti yhteisön antamaa suojaa ja turvaa epävarman maailman keskellä. Jaakkola (2015, 27) viittaa myös Nivalan (2008) väitöstutkimuksen, jonka mukaan ihmiset kaipaavat sellaista yhteisöllisyyttä, joka koostuu yhdessä olemisesta ja tekemisestä, vuorovaikutuksesta, henkilökohtaisesti merkittävistä suhteista, luottamuksesta ja yhteenkuuluvuudesta.

Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan yhteisöllisyyden tunnetta, tunnetta yhteisöön kuulumisesta ja tunnetta ryhmän jäsenten merkityksestä tosilleen ja ryhmälle. Yhteisöllisyys määritellään yleisimmin englanniksi käsitteellä *sense of community*. Yhteisöllisyyden lähikäsitteitä ovat muun muassa me-henki, ryhmäkoheesio, sosiaalinen identiteetti sekä sosiaalinen solidaarisuus. Yhteisöllisyyden mitattavia ulottuvuuksia ovat esimerkiksi yksilön halu auttaa ja hyväksyä toisensa, vuorovaikutuksen määrä ja laatu, toimintaperiaatteet sekä sitoutuminen yhteisöön. (Lampinen, Viitanen & Konu 2013, 71-72.) Salla Korpelan (2014, 12) mukaan

yhteisöllisyys on lopulta yleinen, mutta epämääräinen ja hankala käsite. Pyrkimys yhteisöllisyyteen lähtee kuitenkin ajatuksesta, että ihminen voi parhaiten merkityksellisessä vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Yhteisöllinen asuminen tarkoittaa erilaisia asumisen muotoja kuten kommuunit, suurperheet, hoitoyhteisöt sekä uudentyyppiset asuinyhteisöt. Tällainen asuminen laajentaa yhteisöllisyyden ajatusta. Yhteisöllisyys on turvallinen ja mielekäs asumisratkaisu myös ikääntyneille, kunhan heillä on oikeus myös yksityisyyteen. Yhteisöllisyyttä tuetaan Suomessa erilaisissa ikääntyneiden asumisratkaisuissa, esimerkiksi palvelu- ja senioritaloihin on tuotu yhteisiä tiloja. (Välikangas 2009, 68.)

Asumisen yhteisöllisyydessä yhteisiä tunnuspiirteitä ovat yhteistoiminta, yhteistilat ja yhteisöllinen organisaatio. Asukkailla on aktiivinen ja omatoiminen rooli. Yleensä asukkaat ovat aloitteellisia jo kyseisen asuinkohteen suunnittelussa ja rakennuttamisessa. (Helamaa & Pylvänen 2012, 4.) Yhteisöllisessä asumisessa katsotaan lisäksi vallitsevan yhteiset arvot ja yhteenkuuluvuuden tunne. Siihen liittyvät läheisesti myös osallisuuden mahdollistaminen sekä yksinäisyyden torjunta. Asuinalueita pystytään kehittämään siten, että yhteisöllisyyden syntymisen mahdollistuu. Se syntyy sisältäpäin ihmisten eletystä arjesta sekä paikallisista olosuhteista. Tasa-arvoisuus, vastavuoroisuus, luottamus sekä toiminnan syntyminen vapaaehtoisesti asukkaiden omista tarpeista lähtien kuuluvat hyvään yhteisöllisyyteen. (Rappe, Kotilainen, Rajaniemi & Topo 2018, 33.)

2.3 Yhteisöasumisen kiinnostus, motivaatio ja vaikutukset

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin yhteisöasumiseen kohdistuvia odotuksia ja kiinnostusta. Odotus tarkoittaa sitä mitä jostakin odotetaan, toivetta, arvelua ja otaksumaa ja kiinnostus tarkoittaa mielenkiintoa sekä viehtymystä johonkin. Motivaatiolla tarkoitetaan johonkin toimintaan johtavien motiivien kokonaisuutta, vaikuttimia, syitä ja perusteita ja vaikutuksella tarkoitetaan seurausta, tulosta sekä aikaansaannosta. (Kotimaisten kielten keskus.) Suomessa on tehty vähän tutkimusta ikääntyneiden yhteisöasumisen kiinnostuksesta sekä yhteisöasumisessa motivoivista tekijöistä. Seuraavaksi käydään läpi aihealueen tutkimuksia.

Vanhustyön keskusliitto ja Vakuutusyhtiö Ilmarinen tekivät tutkimusta yhteisöasumisen kiinnostavuudesta. Eniten yhteisöllisessä asumisessa kiinnostivat turvallisuus ja arjen apu, kohtuullinen hinta ja palvelut sekä seura. Vuonna 2017 tehdyn tutkimuksen mukaan jopa joka kolmas vanhuuseläkkeelle siirtyvä on kiinnostunut yhteisöllisestä asumisesta. Vastaajien keski-ikä oli 63,8 vuotta. Kyselyyn vastasi 680 henkilöä. (Rajakoski 2017.)

Yhteisöasumisen kiinnostusta on tutkittu lisäksi ainakin KÄKÄTE-projektissa. Ikääntyminen ja asuminen tutkimuksenkin mukaan yhteisöasuminen kiinnostaa. 75-80-vuotiaista 56 prosenttia suhtautuu myönteisesti yhteisölliseen asumiseen. 55-74-vuotiaista vastaajista kahdeksan prosenttia on kiinnostunut yhteisöllisestä asumismuodosta. Tutkimuksen mukaan yhteisölliseen asumiseen suhtautuivat myönteisesti erityisesti maaseudulla puolisonsa kanssa asuvat, sekä Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvat henkilöt. Sen sijaan pääkaupunkiseudulla ja yksinasuvat henkilöt suhtautuivat muita kielteisemmin tämän kaltaiseen asumismuotoon. Tutkimustuloksiin uskottiin vaikuttavan sen, että kaupungissa asuvilla ei ole yhtä usein mallia eri sukupolvien yhteisasumisesta ja arjen jakamisesta kuin maaseudulla asuvilla. (KÄKÄTE 2012.)

Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus hankkeessa selvitettiin yhteisöllisen toiminnan vaikutuksia vanhojen ihmisten hyvinvointiin sekä Suomessa että ulkomailla. Yhteisöllinen toiminta edistää ikääntyneiden hyvinvointia ja osallisuutta. Yhteisöllinen toiminta lisää sosiaalisia kontakteja ja helpottaa vastavuoroista auttamista. Se vähentää yksinäisyyden ja turvattomuuden tunnetta. Yhteisössä eläessä lisääntyy sosiaalinen aktiivisuus, joka voi edesauttaa ylläpitämään fyysistä terveyttä, mikä puolestaan mahdollistaa osallistumisen ja vuorovaikutuksen. Kokemus vertaistuesta ja vahvistunut turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunne ja luottamus alueen muihin asukkaisiin lisäävät psyykkistä hyvinvointia ja edelleen halukkuutta osallistua toimintaan oman kodin ulkopuolella. Syntyy 'hyvä kehä'. (Valtioneuvosto 2017, 3, 112.)

Työ- ja elinkeinoministeriössä tehtiin tutkimusselvitys yhteisöasumisen muodoista ja toteutuksesta Suomessa ja muutamissa eurooppalaisissa asuinyhteisöissä. Helamaa & Pylvänen jakavat yhteisöt statuksellisiin ja sopimuksellisiin yhteisöihin. Statusyhteisöön kuulutaan syntyperän tai muun yhdistävän asian

perusteella, sopimuksellisissa yhteisöissä vuorovaikutus perustuu yksilön valintaan. Sopimuksellisen yhteisön motiiveja ovat halu asua muiden ihmisten kanssa. Naapurit ovat tuttuja, jolloin avun tarjoaminen ja vastaanottaminen sekä yhdessä tekeminen mahdollistuu. Sosiaalisen elämän rikkaus, turvallisuuden tunne ja arkea helpottavat suhteet lisäävät asumisen laatua. Asukasryhmällä voi olla myös yhteisiä tavoitteita esimerkiksi kestävän kehityksen suhteen, yhteisöasuminen mahdollistaa tilan ja esineiden jakamisen sekä omavaraisuuden. Monille tärkeä motiivi asumismuodossa on se, että pystyy vaikuttamaan asumiinsa. Sama elämäntilanne, asumiskulttuuri ja elämäntapa liittävät myös ihmisiä yhteen. Senioriyhteisöt, joissa on alaikäraja, on kasvava yhteisöasumisen muoto. (Helamaa & Pylvänen 2012, 7, 38-43.)

Choi tutki 28 ikääntyneiden asuinyhteisöä Tanskassa ja Ruotsissa. Haastatelluista 536 ikääntyneestä yhteisöön muuttoa suosittelisi muillekin 95 %. Tutkimuksen mukaan yhteisöasumiseen motivoivista tekijöistä kaksi suurinta houkuttelevaa tekijää olivat ideologiset ja kiinteistöön liittyvät syyt. Ideologisina syinä mainittiin esimerkiksi ikääntyneiden yhteisöasumisen ideasta pitäminen ja mahdollisuus päästä lähemmäs luontoa. Kiinteistöön liittyvistä asioista koettiin hyvänä yhteisöasunnon esteettömyys ja se, että tilat ovat vastaajien aikaisempaa asuntoa pienemmät. Vastaajilla olivat poistuneet aikaisemmat talon ja puutarhan aiheuttamat huolet. (Choi 2004, 1204, 1206, 1214.) Choi (2004, 1204) viittasi artikkelissaan Jensenin (1994) tutkimukseen, jonka mukaan ikääntyneillä tärkeimpinä syinä muuttaa asuinyhteisöön ovat ne seikat, että halutaan enemmän sosiaalisia kontakteja naapureihin sekä enemmän aktiviteetteja. Nämä motivoivat tekijät liittyvät Jensenin mukaan yhteisön tuomaan turvallisuuteen.

Yhteisöasumisen motivoivista tekijöistä ja vaikutuksista korostuu sosiaalinen puoli. Tiilikainen on tutkinut ikääntyneiden yksinäisyyttä ja jaotellut yksinäisyyden elämänmittaiseen ja elämäntilanteesta johtuvaan. Myös yhteiskunnan toimilla on merkitystä yksinäisyydessä. Ikääntynyt voi kokea raskaana vanhuspalveluiden leikkaukset. (Tiilikainen 2016, 4, 181-182.) Voiko siis pelko tulevaisuudesta ja kapeutuvista vanhuspalveluista aktivoida yhteisöasumiseen? Ylen (Yle Uutiset 18.4.2019) uutisoimassa jutussa uskonnollisista yhteisöistä Suomessa kerrottiin, että uutta yhteisöllistä aluetta rakennetaan Järvenpäähän. Taustalla olevista tarpeista hankkeen valmistelija kertoi, että he ovat havainneet kuinka

palvelukodit, jotka ovat rakentuneet taloudellisille arvoille, eivät tyydytä ihmisen arvoja ja tarpeita riittävästi. Hengellisiä arvoja ja tällaisia alueita tarvitaan nyt heidän mielestä enemmän kuin koskaan.

Yhteisöasumisessa on myös haasteita, joita on tuotu vähemmän esille tutkimuksissa. Valtioneuvoston (2017, 12) selvityksessä viitataan Legerspetziin (1998), joka päätyi tulokseen, että yhteisön ongelmia voivat olla yhteisestä toiminnasta hyötyvät nk. vapaamatkustajat. He hyötyvät toiminnasta, mutta eivät ota vastuuta sen ylläpitämisestä muiden tavoin. Samoin viitataan Valtioneuvoston (2017, 12) selvityksessä Pedersenin (2015) tutkimukseen, joka on tuonut esille ikääntyneiden asumisyhteisön erityishaasteena olevan ikääntyessä mahdollisesti lisääntyvät terveysongelmat. Yhteisön asukkaiden on ratkaistava se, missä määrin muut asukkaat voivat ja haluavat sitoutua auttamaan apua tarvitsevia ja missä vaiheessa turvaudutaan julkisiin palveluihin. Haasteita voi myös tulla samanmielisyyden ja yhteisen toiminnan alueella, joissa voidaan kokea painostusta ja itsemääräämisoikeuden rajoittamista.

2.4 Yhteisöasumisen malleja Suomessa

Suomessa on kehitetty useita ratkaisuja ikäihmisten asumiseen yhteisöllisyyden sekä rahoituksen näkökulmasta. Koska asumisratkaisut ovat uusia, on niistä vähän kokemusperäistä tietoa. (Jalava ym. 2017, 37.) Yhteisöasuminen on meillä vielä melko vähäistä (Helmaa & Pylvänen 2012, 7).

Eri puolille Suomea on kuitenkin jo rakennettu seniorikortteleita, asumisyhteisöjä ja uudenmallista perhehoitoa. Päiväkoteja on sijoitettu vanhusten palveluasuntojen tiloihin tai palvelutaloon on muuttanut nuori opiskelija. Tietoisuus erityisesti sosiaalisen toiminnan positiivisesta merkityksestä hyvinvoinnille on synnyttänyt suoranaista yhteisöllisyysbuumia. Buumin seurauksena sosiaalisten suhteiden ja yhteistoiminnan tukeminen on oletusarvo uusissa hankkeissa. (Jolanki 2019, 7.)

Yhteisöhankkeet ovat usein asukasryhmän itsensä alkuun laittamia ja vetämiä. Näin ollen asukkaat ovat alusta asti mukana määrittelemässä asumistaan sekä vaikuttamassa toimintatapoihin. Asukaslähtöisyys on jatkuva prosessi, jossa asumisen kulttuuria, sekä tilojen käyttöä ja ylläpitoa määritellään jatkuvasti uu-

delleen muutosten, kuten esimerkiksi ikääntymisen myötä. (Helamaa & Pylväinen 2012, 19.)

Hyvä esimerkki toimivasta ja hyvin toteutetusta mallista Suomessa on Aktiiviset Seniorit ry:n Loppukiri - asumisratkaisu, jonka ikääntyneet ovat itse perustaneet Helsingissä. Loppukiri on yhteisöllinen itsepalvelutalo yli 48-vuotiaille, jossa ihmiset asuvat yhteisössä, mutta omissa asunnoissaan, jakaen joitakin yhteisiä tiloja. Yhteisöasuminen toteutuu sekä tilasuunnittelun että yhdessä tekemisen näkökulmista. Jokainen asukas kuuluu johonkin työryhmään ja saa itsellensä sopivan tehtävän. Tehtävä voi olla esimerkiksi yhteisten tilojen siivousta, harrastustoiminnan vetämistä tai ruoan valmistusta yhdessä. (Loppukiri 2009, 13,160.) Ensimmäinen Loppukirin senioritalo valmistui vuonna 2006 Helsingin Arabianrantaan. Aukkaat hankkivat tontin ja arkkitehdin, varsinaisen rakennuttamisen hoiti kaupallinen rakennuttaja. (Korpela 2014, 34.)

Senioritalo Loppukiri toimi innoittajana ryhmärakennuttamisen Malta-talohankkeessa Helsingin Jätkäsaarella. Ryhmärakennuttamisella tarkoitetaan asuntotuotantoa, jossa tulevat omistajat tai asukkaat alkavat keskinäisten sopimusten turvin rakennuttamaan yhdessä asuntoja omaan käyttöönsä. Menetel-lyllä voidaan rakennuttaa sekä pientaloja että kerrostaloja tai peruskorjata ole-massa olevia rakennuksia. Asuintalot voivat olla omistus-, asumisoikeus- tai vuokrataloja. Ryhmärakennuttamishankkeen käynnistäjänä voivat olla asukkaat, kaupallinen rakennuttaja, kunta, pankki, suunnittelutoimisto, yleishyödyllinen yhdistys tai yritys tai aatteellinen järjestö. Ryhmärakennuttaminen on keino vai-kuttaa omaan elinympäristöön ja elämäntapaan. Loppukirin ja Malta talojen mal-leille esimerkkiä on otettu naapurimaista joissa on 40 vuotta toimineita yhteisö-taloja. Tanskalaiset ja ruotsalaiset yhteisötalot ovat lunastaneet taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyys-tavoitteet sekä hyvinvoinnin odotukset, joiden varaan ne on aikoinaan rakennettu. (Korpela 2014, 12, 31; 2015, 3.)

Ikääntyneiden kommuuniasumisesta on Tampereella. Arkkitehti Johanna Kero-vuori on kiinteistösijoittaja, joka on perustanut Tampereelle Mummokommuunin. Hän järjestää ikääntyneille kommuuniasumisesta kiinnostuneille tapaamisia. Asumisyhteisössä KeroVuori toimii valmentajana, joka auttaa esimerkiksi ristiriit-tojen ratkaisussa. (Kerovuori 2019.)

Kuusikkolaki Oy suunnittelee ja toteuttaa kaupunkien ja kuntien kanssa Virkkulankylä-konseptin asuinympäristöjä. Kuusikkolaki Oy on määritellyt tehtäväkseen olla kuntien ja kaupunkien apuna väestön ikääntymisen myötä tarvittavassa muutoksessa. Virkkulankylä on tarkoitettu yli 50-vuotiaille asukkaille, mutta esimerkiksi päiväkotia voi toimia samassa yhteydessä. Virkkulankylää rakennetaan kaupunkeihin ja maaseuduille esisijaisesti ARAn rahoitusratkaisulla, muun muassa Sodankylään. Virkkulankylän ajatuksena on tuoda työelämästä poistuvat ihmiset asumaan yhteisöllisesti keskeisille paikoille palveluiden ääreen ja näin heillä on hoidon tarpeen kasvaessa mahdollisuus asua tutussa ympäristössä mahdollisimman pitkään. Jokaiseen kohteeseen perustetaan Virkkulan ystävät, jonka tehtävänä on tuottaa arjen iloja ja rakentaa asukkaiden ja ympäristön välistä yhteistyötä. (Virkkulankylä 2019.)

Esimerkki bisnesvetoiseen palvelumalliin pohjautuvasta yhteisöllisen asumisen hankkeesta Suomessa on Oulun Lipporanta. Kaikenikäisille tarkoitettuja kerrostaloja on neljä, lisää rakennetaan kuusi. Talon rakennuttaja, Health city Finland, ylläpitää yhteistiloja ja hallinnoi asukkaille tarjottavia palveluita. Yhteiskäytössä ovat esimerkiksi vierashuone, auto ja polkupyörä eri korvausta vastaan. Palvelukoordinaattori hoitaa palveluiden varaus digiportaalia ja käynnistää harrasterkerhoja ja tapahtumia, neuvoa ja opastaa. Tampereen yliopistossa väitöskirjaa asumisen jaetuista tiloista tekevä arkkitehti Katja Maunuahon mielestä Lipporannan ylhäältä päin organisoitu yhteisöllisyys on hyvä konsepti asuntomarkkinoille. Asunnot ovat yhä pienempiä ja yhteisille viihtyisille tiloille tulee tilausta. Tätä trendiä tukee Maunuahon mielestä väestön ikääntyminen. (Valtovaara 2019, A12.)

Tiivistä hoivan ja yhteisöllisen asumisen yhdistämistä edustaa ikääntyneiden perhehoito. Perhehoito toteutetaan hoitajan kotona. Perhehoitaja ja kunta tekevät asukkaista toimeksiantosopimuksen. (Perhehoitolaki 263/2015 3 §.) Perhehoito antaa mahdollisuuden käyttää yhteisöllisyyttä, yhdessä tekemistä ja kokemista hoivan perustana (Perhehoitoliitto). Kolarin kunnassa on vakituista ja tilapäistä asumista ikäihmisille tarjoava Ikääntyneiden perhehoitokoti Onnela.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö on osa Kolarin kunnan Kylä-hanketta. Hankkeen tavoitteena on kehittää muun muassa yhteisöllisyyttä.

3.1 Tutkimuksen tausta

Terveystieteidenhuoltolaki velvoittaa kunnat valmistelemaan hyvinvointityötä ohjaavan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa (Terveystieteidenhuoltolaki, 1326/2010 2:12 §). Kolarin kunnan hyvinvointikertomuksessa on sitouduttu muun muassa ikääntyneiden palveluiden ja asumisen kehittämiseen. Ikääntyneiden asuinympäristöjä kehitetään esteettömiksi ja turvallisiksi sekä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta tukeviksi. (Hyvinvointikertomus 2017.)

Kolarin kunnan vanhus- ja vammaistyöryhmässä syntyi tavoite kehittää kirkonkylällä sijaitsevan palvelutalon asuinalueita. Helmikuussa 2019 asukkaat kutsuttiin alueen kehittämisen ideointitilaisuuteen. Pidetyssä työpajassa asukkaiden ideoissa korostui tarve yhteisöllisyyteen. Asukkaat kertoivat toiveistaan saada seuraa toisistaan. Solutyypinen tai ”omakotitaloyksiö”-muotoinen asumismuoto nähtiin yhtenä hyvänä ratkaisuna esitetulle yhteisöllisyyden tarpeelle. (Tapio 2019, 3.)

Palvelutalon alueen kehittämisen tueksi haettiin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ELYltä Kylä- hanketta vuosille 2020-2023. Valmisteluvaiheessa Kylä-hankkeen nimi oli Isopalonkylä-hanke. Kylä-hankkeen päämääränä on kehittää monisukupolvisuutta ja yhteisöllisyyttä. Hankkeen kuluessa alueen asukkaat kehittävät yhteisöllistä toimintaa ja alueen digitalisointia. Yhteisöasumista keitoillaan pilottina hankkeen aikana. Hankehakemuksessa hyödynnettiin tämän tutkimuksen tuloksia kolarilaisten ikääntyvien yhteisöasumisen odotuksista ja valmiuksista muuttaa yhteisöön. (Kylä-hankesuunnitelma 2019, 2.)

3.2 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää ikääntyneiden yhteisöasumisesta kiinnostuneiden kolarilaisten eläkeikäisten yhteisöasumisen odotuksia ja muuttovalmiuk-

sia yhteisöasuntoon. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa ikääntyneiden yhteisöasumisen kehittämiseksi Kolarin kunnassa.

Tutkimuksessa pyrittiin löytämään vastaukset seuraaviin tutkimustehtäviin:

1. Millaisia odotuksia ikääntyneillä kolarilaisilla on yhteisöasumisesta?
2. Millaisia käsityksiä ikääntyneillä kolarilaisilla on omista mahdollisuuksistaan muuttaa yhteisöasuntoon?

3.3 Tutkimusmenetelmät

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan sitä, millainen jokin tapahtuma tai ilmiö on tutkimukseen osallistuneiden ihmisten näkökulmasta (Kylmä & Juvakka 2007, 59; Tuomi & Sarajarvi 2014, 85). Laadullinen tutkimus soveltuu parhaiten muun muassa silloin kun ilmiöstä ei ole tietoa, teorioita tai tutkimusta tai jos ilmiöstä halutaan saada syvälinen näkemys ja hyvä kuvaus (Kananen 2010, 38, 41). Tämän tutkimuksen tavoitteena oli pyrkiä saamaan selville yhteisöasumisesta kiinnostuneiden kolarilaisten asukkaiden näkemyksiä yhteisöasumisesta ja tämä lähestymistapa viittasi laadulliseen tutkimusotteeseen.

Keskiharjun (2010, 59-60) mukaan laadullinen tutkimus aineistoa voi olla esimerkiksi teksti tai haastattelu. Keskeistä on sosiaalisen maailman tulkinta, ymmärtäminen, kokeminen ja tuottaminen. Tutkijan tulee huomioida aineiston merkittävyys, riittävyys, analyysin kattavuus, arvioitavuus ja toistettavuus. Tutkijan rooli laadullisessa tutkimuksessa on luova, kokeileva ja narratiivinen verrattuna määrälliseen tutkimukseen.

Kun halutaan tietää, mitä joku ajattelee jostakin aiheesta, kysytään sitä häneltä. Teemahaastattelussa aihepiirit on määritelty etukäteen. (Eskola ja Vastamäki 2010, 26.) Teemahaastattelu tuo osallistujien äänet kuuluville ja keskeistä onkin osallistujien tulkinnat asioista (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48).

Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, koska siinä annetaan mahdollisuus tutkimukseen osallistujille kertoa laajasti tutkimuksen aiheen kannalta merkityksellisiä näkökulmia. Teemahaastattelukysymykset johdettiin tutkimuksen teoreettisesta viitekehyksestä, tutkimuksen tar-

koituksesta ja tavoitteesta sekä tutkimuskysymyksistä. Tämän tutkimuksen teemahaastattelurungon teemat olivat seuraavat: odotukset yhteisöasumisesta ja muuttovalmiudet yhteisöasuntoon (Liite 1). Teemahaastattelukysymykset testattiin yhdellä ikääntyneellä. Testaamisen jälkeen ei tehty muutoksia kysymyksiin. Teemahaastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina, jolloin haastattelut tehdään yhdelle haastateltavalle kerrallaan. Yksilöhaastattelu tuottaa Kanasen (2010, 53) mukaan tarkempaa ja luotettavampaa tietoa kuin ryhmähaastattelut, vaikka litterointi, analysointi ja tulkinta vievät enemmän aikaa.

Teemahaastattelut toteutettiin haastateltavien kotona touko-kesäkuussa 2019. Kun haastateltavilta tiedusteltiin toivetta haastattelupaikasta, kaikki haastateltavat halusivat haastattelun kotiinsa. Eskolan ja Vastamäen (2010, 30-31) mukaan kotona tehtävällä haastattelulla on suurempi mahdollisuus onnistua kuin haastattelujen tekeminen virallisemmassa ympäristössä. Koti tilana on haastateltaville tuttu ja turvallinen. Tutkijan kutsuminen haastateltavan kotiin kertoo osaltaan sitoutumisesta haastatteluun ja valmiudesta luottaa tutkijaan. Toisaalta kotiympäristössä haastattelu voi keskeytyä, esimerkiksi puhelimen soimisen tai perheenjäsenen takia. Tämän tutkimuksen haastattelut nauhoitettiin osallistujien suullisella suostumuksella. Haastattelujen nauhoittaminen vapautti tutkijan keskittymään teemojen mukaiseen keskusteluun. Haastatteluissa toiset haastateltavat vastasivat kysymyksiin laveasti ja toiset suppeammin.

3.4 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseen haettiin viittä vanhuuseläkkeellä olevaa kolarilaista, jotka ovat kiinnostuneita yhteisöasumisesta. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tiedonantajat tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta siitä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Haastateltavien hakuilmoitus julkaistiin Luoteis-Lapissa (Liite 2). Haastateltavien hakuilmoituksessa kerrottiin tutkimuksen tausta ja tarkoitus sekä määriteltiin, mitä tutkimuksessa tarkoitetaan yhteisöasumisella ja keitä haastateltaviksi haetaan. Ilmoituksessa kerrottiin, että haastattelussa tullaan kysymään haastateltavalta hänen yhteisöasumiseen liittyviä odotuksia ja mielikuvia. Lopuksi kerrottiin selvityksen luottamuksellisuudesta ja siitä, että haastatteluun suostuminen ei sido eikä velvoita haasta-

teltavia mihinkään. Ilmoituksen lopussa oli yhteydenotto-ohjeet. Sama hakuilmoitus julkaistiin Kolarin kunnan www-sivuilla ja facebook-sivuilla.

Kylä-hankkeen etenemistä ja siihen liittyvänä tätä tutkimusta käsiteltiin myös Kolarin vanhusneuvostossa (Vanhusneuvosto 2019). Vanhusneuvosto ehdotti tutkimukseen osallistujiksi kahta vanhusneuvoston jäsentä. Tässä vaiheessa tutkimuksen tiedonantajiksi oli jo ilmoittautunut tarvittava määrä osallistujia. Kyseisten vanhusneuvoston jäsenten kanssa keskusteltiin tutkittavasta aiheesta tutkimuksen ulkopuolella. Näin saatiin tiedottaa vanhusneuvoston jäseniä tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista tarkemmin sekä keskustella heidän kanssa yhteisöasumisesta yhtenä mahdollisuutena ikääntyneiden asumisen kehittämiseksi Kolarin kunnassa.

Tutkimuksen hakuilmoituksessa pyydettiin yhteydenottoa viikon sisällä. Lyhyellä ilmoittautumisajalla ei ollut negatiivista vaikutusta haastateltavien saamiseen. Kolme kriteerit täyttävää haastateltavaa soitti ilmoittautumisajan sisällä ja neljäs kahden viikon kuluessa. Viides haastateltava valikoitui tutkijan Kolarin kunnan palveluvastaavan työn kautta siten, että haastateltava oli jo aikaisemmin tuttu. Häneltä kysyttiin halukkuutta osallistua tutkimukseen harkintaan perustuen, koska tutkittava oli eläkkeellä ja hän oli aikaisemmin ilmaissut toiveensa muuttaa yhteisöön Kolarin kunnassa.

Haastateltavista yhdellä oli nykyisen koulutusjärjestelmän mukainen ammattikoulutus, yhdellä ammattikorkeakoulututkinto ja kolmella joko alempi tai ylempi korkeakoulututkinto. Valtioneuvoston (Valtioneuvosto 2017, 16) selvityksessä viitataan Glassin (2009) ja Tyvimaan (2011) tutkimuksiin, joiden mukaan ikääntyneiden yhteisöllisen asumisen ovat valinneet erityisesti yksinasuvat, naiset ja korkeammassa sosioekonomisessa asemassa olevat. Glassin ja Tyvimaan tutkimuksissa yhteisöasukkaat ovat valtaväestöä useammin suhteellisen hyvätuloisia ja lapsettomia, naimattomia tai eronneita. Myös tähän tutkimuksen haastateltaviksi ilmoittautuivat keskimäärin hyvin koulutetut naiset. Choi (Choi 2004, 1201) tutki tanskalaisia ja ruotsalaisia ikääntyneiden asumisyhteisöjä. Valtaosa yhteisöasukkaista oli noin 70-vuotiaita naisia, mutta muista maista poiketen asukkaista suurimmalla osalla oli peruskoulutus. Tämän tutkimuksen haastatel-

tavista yksi oli eronnut, yksi naimaton, kaksi avioliitossa ja yksi leski. Neljällä viidestä oli lapsia. Haasteltavien keski-ikä oli 71 vuotta.

Kaikki haastateltavat olivat naisia. Outi Jolanki (Jolanki, 2015, 251) viittaa Karisto ja Haapolan (2013) tekemään tutkimukseen, jonka mukaan muuttohalukkuudessa on sukupuolittaisia eroja. Päijäthämeläisiä koskeva tutkimus osoitti, että miehet halusivat pysyä naisia useammin samassa asunnossa ja ympäristössä loppuelämänsä. Vanhustyönkeskusliiton ja Vakuutusyhtiö Ilmarisen tutkimuksen mukaan naiset ovat miehiä kiinnostuneempia yhteisöllisestä asumisesta (Rajakoski 2017,9). Vaikka tämän tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä otoksen pienuuden vuoksi, tutkimuksen sukupuolijakaumassa kaikki ovat naisia, mikä tukee aikaisempia tutkimustuloksia. Lisäksi yksi avioliitossa elävistä haastateltavista kertoi, että hän on ollut kiinnostunut muuttamaan asuinkylältänsä kunnan keskustaan, mutta haastateltavan aviomies ei ole valmis muuttoon.

Haastateltavien hakuilmoituksessa ei edellytetty yhteisöasumiskokemusta. Haastatteluissa tuli ilmi, että viidestä haastateltavasta kolmella oli kokemusta yhteisöasumisesta vähintään opiskeluajoilta. Yksi haastateltava mainitsi yhteisöasumisen kokemuksensa alkaneen jo lapsuudenajan perheestä, jossa asui myös muita sukulaisia. Kahdella haastateltavalla oli asumiskokemusta yli kymmenen vuotta erilaisista asuinyhteisöistä, joihin he olivat päätyneet asumaan erilaisten työtehtävien tai vapaa-ajan harrastustensa kautta.

3.5 Aineiston analyysi

Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan aineistosta teoreettinen kokonaisuus (Eskola 2015, 188). Induktiivisessa eli aineistolähtöisessä analyysissä edetään yksittäisestä yleiseen (Kananen 2008, 90). Tässä tutkimuksessa pyrittiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytki tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin.

Aineisto analysoitiin sen sisällöistä käsin. Sisällönanalyysiä voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Sisällönanalyysi toteutetaan vaiheittain. Analyysin alussa tehdään valinta, mikä aineistossa erityisesti kiinnostaa. Tämän valinnan jälkeen aineisto käydään läpi ja erotetaan ja kerätään erilleen merkitykselliset kiinnostuksen kohteena olevat asiat. Aineisto litteroidaan tai kooda-

taan, mikä tapahtuu tutkijan parhaaksi katsomalla tavalla. Koodauksen jälkeen aineisto luokitellaan, teemoitetaan tai tyypitellään. Aineistosta voidaan hakea samankaltaisuutta tai erilaisuutta. Lisäksi voidaan hakea tyypillistä kertomusta tai toiminnan logiikkaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91-93.)

Tässä tutkimuksessa analyysi aloitettiin litteroimalla nauhoitetut haastattelut. Litterointi tarkoittaa äänitteiden kirjoittamista kirjalliseen muotoon. Litterointitasoksi valikoitui sanatarkka litterointi. (Kananen 2010, 59.) Tutkittavan aiheen ulkopuolelle rajautunutta keskustelua ei litteroitu. Nauhoitettujen keskustelujen pituus oli lyhyimmillään 55 minuuttia ja pisimmillään yksi tunti ja 50 minuuttia. Yhteensä litteroitua aineistoa kertyi 23,5 sivua.

Tutkimuksen aineiston analyysi eteni litteroinnin jälkeen jäsentämällä aineistoa teemahaastattelukysymysten avulla. Yhteisöasumisen odotuksia koskevat ilmaisut ja muuttovalmiuksia koskevat ilmaisut merkittiin eri värein. Nämä värein merkityt ilmaisut pelkistettiin. Tämän jälkeen saman aihepiirin pelkistetyt ilmaukset kerättiin yhteen. Seuraavassa vaiheessa pelkistetyistä ilmauksista muodostettiin alaluokka. Alaluokan ilmaisuille etsittiin yhteinen niitä kuvaava käsite, josta muodostuivat yläluokat. Yläluokista nimettiin analyysin loppupäätelmäksi pääluokka. Aineiston analyysiprosessi eteni seuraavien vaiheiden kautta:

1. vaihe: Aineistoon tutustuttiin.
2. vaihe: Aineiston lukemista ohjasi teemahaastattelukysymykset ja tutkimuskysymykset.
3. vaihe: Samansisältöiset teemahaastattelukysymykseen liittyvät ilmaisut merkittiin eri värein.
4. vaihe: Värein merkityt ilmaisut järjestettiin sisällön mukaisiin osaluokkiin.
5. vaihe: Aineistoa pelkistettiin.
6. vaihe: Pelkistetyistä ilmauksista etsittiin yhteinen nimittäjä ja muodostettiin alaluokat. Alaluokista etsittiin yhteinen nimittäjä ja muodostettiin yläluokat. Yläluokista muodostettiin pääluokat.

Yhteisöasumisen odotuksia koskeviksi tutkimustuloksiksi muodostui viisi yläluokkaa: yhteisöasumisen vaikutukset, fyysinen ympäristö, odotukset muita koh-

taan yhteisöasumisessa, henkilökohtaiset yhteisöasumista tukevat ominaisuudet, yhteisöasumisen haasteet. Yhteisöasumisen vaikutusten ja fyysisen ympäristön pääluokaksi muodostui voimaantuminen. Odotusten muita ja itseä kohtaan pääluokka nimettiin hyvinvoinniksi. Yhteisöasumisen haasteiden pääluokka nimettiin haasteeksi. Muuttovalmiutta yhteisöasuntoon kuvaavaksi yläluokaksi muodostui turva ja hyvinvointi toimintakyvyn muuttuessakin ja pääluokaksi muodostui muuttovalmius yhteisöasuntoon. Analyysiprosessin eteneminen kuvataan liitteissä 3 ja 4. Liitteessä 3 yhteisöasumisen odotusten analyysin etenemistä kuvaavat taulukot nimettiin yläluokkien mukaan ja liitteessä neljä muuttovalmius analyysiä kuvaava taulukko nimettiin pääluokan mukaan.

4 TUTKIMUSTULOKSET

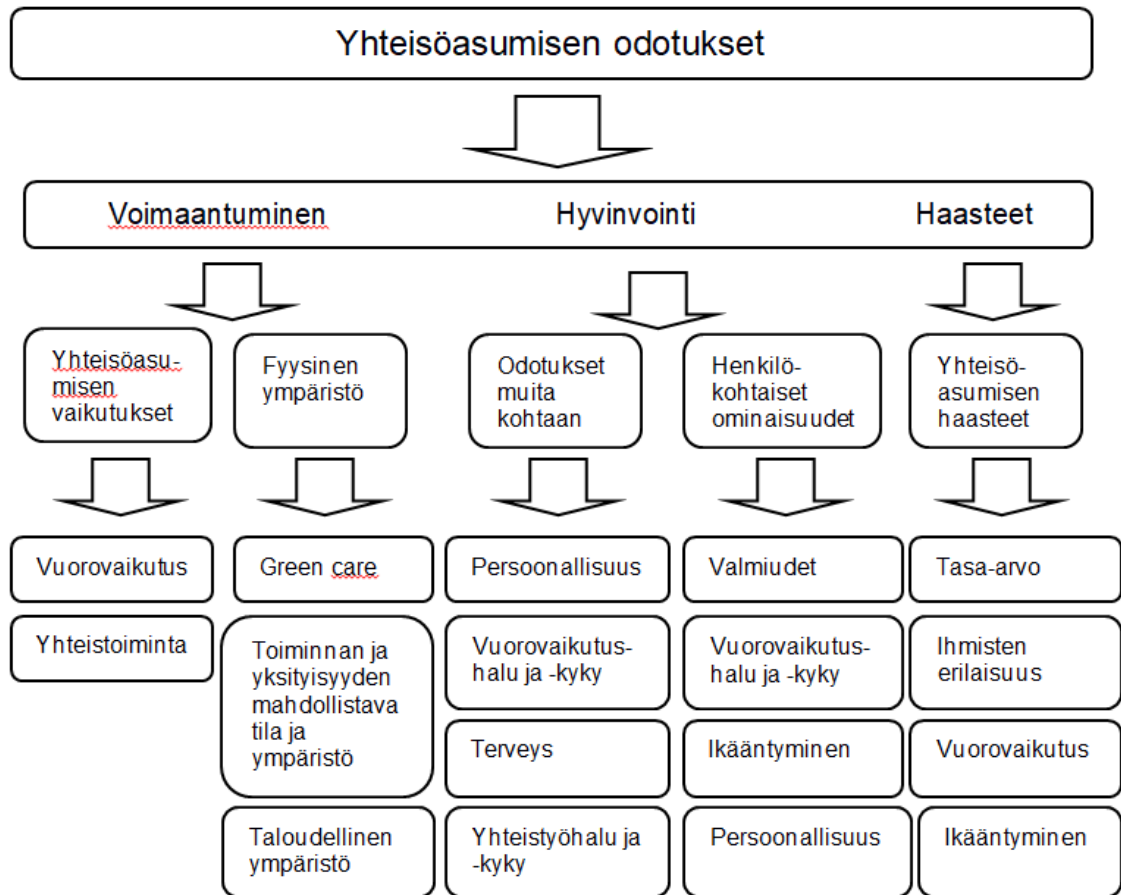
Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin yhteisöasumisen odotuksia ja mahdollisuuksia yhteisöasumisesta kiinnostuneiden Kolarin kunnassa asuvien eläkeikäisten asukkaiden näkökulmasta. Tulokset esitetään tutkimustehtävittäin ja tuloksia havainnoidaan kuvioin. Tutkimustuloksiin on lisätty haastatteluista lainattuja sitaatteja kuvaamaan haastateltavien käsityksiä tutkimusaiheista. Haastattelut numeroitiin ja tutkimustulokset-luvussa esitettävien suorien lainausten loppuun merkittiin sen haastattelun numero, josta sitä lainattiin.

4.1 Yhteisöasumisen odotukset

Haastateltavat odottivat yhteisöasumisen olevan hyvinvointia ja voimaantumista tukevaa. Voimaantuminen tarkoittaa prosessia, jossa yksilö tai yhteisö saa voimaa, energiaa ja voimavaroja omaan elämäänsä. Voimaantuminen on osallistava prosessi, jossa yksilöt ja yhteisöt pystyvät paremmin kontrolloimaan itseänsä ja toimintaansa sekä saavat sosiaalista oikeutta ja kykyä vaikuttaa asioihin. (Mahlakaarto 2010, 25.) Ikääntyneiden hyvinvoinnin määrittely lähtee ikääntyvälle hyvältä elämästä. Se voi määrittyä yksilön positiivisen kokemuksen, mielihyvän ja onnen tunteista. Hyvinvointi on sitä, mitä on ihmisen hyvä (subjektiivinen tunne) tai mikä on hänelle hyväksi (objektiivinen voimavara). (Räsänen 2011, 66.) Yhteisöasumisessa nähtiin saattavan olla myös haasteita.

Asumisyhteisön fyysisten ominaisuuksien, yhteistoiminnan ja asukkaiden keskinäisen vuorovaikutuksen odotettiin tukevan ikääntyviä asukkaita pitkäaikaisesti myös heidän toimintakykynsä mahdollisesti muuttuessa. Haastateltavien puheissa käsiteltiin ikääntymisen elämänvaihetta ja sitä miten ikääntyminen vaikuttaa asumiseen. Seuraavaksi avataan yhteisöasumisen odotuksia tarkemmin. Kuvio yksi havainnollistaa yhteisöasumisen odotusten keskeisimpiä tuloksia.

Kuvio 1. Yhteisöasumisen odotukset

4.1.1 Yhteisöasumisen vaikutukset

Haastateltavat arvioivat yhteisöasumisen vaikutusten olevan positiivisia yhteistoiminnan sekä ihmisten välisen vuorovaikutuksen ansiosta. Yhdessä elämisen odotettiin poistavan yksinäisyyden ja turvattomuuden. Yhteisössä olisi mahdollista elää ikään kuin perheessä, jossa toimitaan yhdessä ja saadaan apua ja neuvoja tarvittaessa. Haastateltavien mukaan toisten kanssa eläminen edistäisi mahdollisuutta kasvaa sisäisesti, oppia elämän loppuun saakka ja kokea arvokas vanhuus. Arvokkaaseen elämään kuuluu saada toisten ihmisten kunnioitusta, jonka yhdessä asuminen mahdollistaisi.

...porukassa kivutki jotenki unohtuu...(3)

Yhteisöasumisen odotettiin voimaannuttavan asukkaita esimerkiksi terveystekojen lisääntymisen kautta. Haastateltavat kuvasivat terveystekojen lisääntymisen johtuvan siitä, että porukalla on helpompaa innostua kuin yksin ja porukassa te-

kemisen halu viriää, tulee lähdettyä esimerkiksi lenkille. Haastateltavat kuvasivat elämän saattavan olla ikääntyneenä virikkeetöntä, jos esimerkiksi asuu yksin ilman autoa, kaukana naapureista, palveluista ja tapahtumista. Haastateltavat odottivat yhteisöasumisen tuovan virikkeitä elämään. Toisten kanssa tulee lähdettyä tapahtumiin, tulee keskusteltua, naurettua ja ”hulluteltua”. Terveystekojen lisääntymisellä yksilö ja yhteisö saavat voimavaroja ja pystyvät paremmin kontrolloimaan ja vaikuttamaan elämäänsä (Mahlakaarto 2010, 25).

4.1.2 Fyysisen ympäristön odotukset

Haastateltavat odottivat voimaannuttavalta fyysiseltä ympäristöltä toiminnan mahdollistavaa esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Esteettömyys korostui sekä sisä- että ulkotila odotuksissa. Luonto elämysten saavutettavuus nähtiin tärkeänä. Viherpiha mahdollistaisi liikumista ja toimintaa sekä lisäisi psyykkistä ja fyysistä hyvää oloa.

...ne muut asumisheen liittyvät elämykset. Asuin veden äärellä ja siitä tuli mulle niin rakas paikka ja se oli se vesi liplatus. Sitä ei tarte olla paljon, sielä sitä oli yllin kyllin. Mutta ette sie voisit tehdä lähelä, vilejelyä... lähelä, jos ei kykene liikumhan ennää, se voi olla jotaki viherhuoneen tapasta, että saa puuhastella, kastella ja hoitaa ja sitte että on vihreätä...(4)

Luonto elämysten lisäksi haastateltavat odottivat erityisesti palvelujen läheisyyttä. Neljä haastateltavaa korosti palvelujen läheisyyden käytännöllisyyttä. Kuntakeskuksesta kauempana asuva oli kokenut sairastuttuaan haastavana pitkän välimatkan terveyskeskukseen. Yksi haastateltava piti tärkeänä hyviä juna- ja lentomatkustamisen yhteyksiä. Eniten kannatusta sai asuinyhteisön sijoittuminen kirkonkylälle, kaksi haastateltavaa mietti toisena vaihtoehtona Ylläsjärveä. Yksi haastateltava näki yhteisöasunnon sijainnin olevan mahdollista myös pikkukylällä, mutta silloin siihen liittyisi paljon muunlaistakin resursointia ja kehittämistä.

Yhteisöasuminen oli määritelty haastateltaville asumiseksi kommuunissa, jossa asutaan samassa talossa jakaen yhteisiä tiloja sen lisäksi, että asukkailla on oma yksityinen huoneensa. Haastatteluissa kävi ilmi, että haastateltavat odottivat yksityishuoneessa olevan oman wc:n ja minikeittiön. Haastateltavat peruste-

livat oman wc:n ja minikeittiön tarvetta yksityisyyden ja vapauden tarpeella. Yksityisyyden tarve voi korostua esimerkiksi mahdollisen sairauden aikana ja vapauden tarve vuorokausirytmien suhteen. Yhteisöstä odotettiin löytyvän sekä työtä vierashuoneen. Vierashuonetta voisi talon asukkaiden vieraiden lisäksi käyttää kaukana kuntakeskuksesta asuvat kuntalaiset tilapäisesti esimerkiksi silloin, kun heillä on päivittäinen ja määräaikainen sairauden hoitokäynti terveyskeskuksessa. Vierashuonetta voitaisiin käyttää myös uusien asukkaiden koeaikana. Olohuoneen toivottiin olevan tarpeeksi suuri toimintojen kannalta. Tavaroiden jakamiseen viittasi kaksi haastateltavaa pitäen tavaroiden jakamista järkevänä taloudelliselta kannalta ja mielekkäänä yhden ihmisen vähäisen käyttötarpeen vuoksi.

Kaksi haastateltavaa toi esille, että he odottaisivat yhteisöasumisen tilojen muodostuvan omasta yksiöstä tai kaksiosista sekä yhteisistä tiloista. Yhteisten tilojen toivottiin olevan aktivoivia ja viihtyisiä ja niiden tulisi sijaita samassa talossa tai pihapiirissä.

4.1.3 Odotukset muita ja itseä kohtaan yhteisöasumisessa

....että hyvä elämä ois itsetarkotus ja sen eteen tehtäis yhdessä töitä... (4)

Haastateltavat määrittelivät millaisia odotuksia heillä oli muita ja itseä kohtaan asuinyhteisössä. Pääluokaksi muodostui hyvinvointi. Hyvä elämän rakentaminen omien ja muiden positiivisten ominaisuuksien avulla nähtiin mahdolliseksi. Haastateltavat kertoivat odotuksiaan miten asukkaiden persoonallisuus, elämäkokemus, asukkaiden keskinäinen vuorovaikutus, tietyt valmiudet ja terveydentila vaikuttavat hyvinvointiin.

Asuinkavereiden persoonallisuuden odotettiin olevan avoin, joustava, sympaatinen, elämänhaluinen ja turvallinen. Haastateltavat ajattelivat omina persoonallisuuden ominaisuutenaan olevan myös joustavuuden ja lisäksi muun muassa ihmisrakkauden, aktiivisuuden, auttavaisuuden ja vastuuntuntoisuuden.

Omaa vuorovaikutuskykyä ja -halua kuvattiin haastateltavien puheissa useilla eri vivahteilla ja myös kertyneen elämäkokemuksen näkökulmasta. Elämäkokemukseen viitattiin käyttämällä ilmaisuja ”olen tottunut” tai ”olen oppinut”.

...olen oppinut kohtaamaan ihmiset...(1)

... olen tottunut keskustelemaan ja palautteenantoon...(2)

...tunnen jo itseni...(4)

Omat, hyväksi elämässä koetut roolit odotettiin toistuvan myös asuinyhteisössä.

...otan aina sovittelijan roolin, tietten mie sieläki sen sitte ottaisin...(5)

Omien arvoperustaisten toimintatapojen jatkuminen nähtiin hyvänä yhteisössä.

...mie haluan niinkö nostaa muita, heän omapäistä arvokuutta...(4)

Haastateltavilla oli toiveita jäljellä olevaan elämään. Ne liittyivät omaan kasvuun ja jatkuvaan uudistumiseen.

...haluan oppia elämäni loppuun asti...(4)

Vuorovaikutushalukkuudessa ja -kyvykkyydessä muilta odotettiin keskustelu- ja kuuntelutaitoa. Muilta toivottiin luontevaa reviirinantamista asuinkumppaneille sekä toisten kunnioittamista. Kunnioittamista odotettiin yksityisyydessä ja yksilöllisyydessä. Yhteistyökykyä toivottiin, jotta työnjako olisi luontevaa ja jotta osaamista oltaisiin valmiita jakamaan.

Haastateltavat kokivat, että heillä on erilaisia hyödyllisiä valmiuksia. Yksi haastateltava kertoi ohjanneensa aikaisemmin jumppaa ja olevansa innostunut pitämään jumppaa myös edelleen. Haastattelussa tuli ilmi myös valmius jakaa tavaroita muiden kanssa, kaikki eivät tarvitse omaa autoa tai ruohonleikkuria.

...se olis jakamistalous sovituin ehdoin...(2)

Haastateltavien vastauksissa neljä odotti yhteisöasukkaiden olevan yhteisöasumisen alussa omatoimisia. Omatoimisuus tarkoittaa haastateltavien kuvauksissa sitä, että asukas ei tarvitse muiden ihmisten apua henkilökohtaisissa asioissa, kuten raha- ja paperiasioissa, liikkumisessa tai lääkkeiden ottamisessa. Yhden haastateltavan mielestä asukkaat voisivat olla alussa monenkuntoisia, tarvittavan avun voisi käydä antamassa kunnallinen kotipalvelu. Asuinkumppaneiden odotettiin yhden haastattelun mukaan olevan taustoiltaan suhteellisen

”terveitä”, joka tarkoitti sitä, että asukkailla ei olisi taustallaan rikollisuutta tai sel-
laista psyykkistä sairautta, että toisten pitäisi pelätä koskemattomuuttaan tai olla
varuillaan. ”Kohtuullisen terve” tausta takaisi haastateltavan mukaan asukkai-
den omaisuuden kunnioittamisen ja turvallisuuden.

Monenikäisten asuminen lähellä nähtiin tärkeänä, mutta itse asuinyhteisössä
voisi asua yhden haastateltavan mielestä vain samaa ikäpolvea olevat ihmiset
ja kolmen haastateltavan mielestä alaikäraja voisi olla vähintään keski-iässä.
Yksi haastateltava ajatteli, että vähän nuoremmilta voisi saada nettiapua. Useat
haastateltavat kuvasivat lapsiperheen äänimaailman olevan liian äänekäs hei-
dän jaksamisen kannalta, jos asuttaisiin samassa kommuunissa. Kolme haasta-
teltavaa näki suurin piirtein samanikäisten yhdessä asumisen mielekkäänä,
koska samaa ikäluokkaa olevilla asukkailla olisi yhteinen kokemusmaailma ja
historia, minkä vuoksi heillä olisi paljon yhteistä. Yksi haastateltava odotti eri-
ikäisten ihmisten yhteisöasumisen kommuunissa olevan antoisaa.

Yhteisöasumisen asukkaiden odotettu määrä vaihteli viidestä noin kahteentois-
ta. Iso asuinyhteisö toisaalta lisäisi mahdollisuuksia löytää ystäviä, mutta toi-
saalta suuri määrä ihmisiä lisäisi organisoinnin tarvetta.

4.1.4 Yhteisöasumisen haasteet

Haastateltavat odottivat yhteisöasumisen haasteiden liittyvän asukkaiden keski-
näiseen vuorovaikutukseen, ihmisten erilaisuuteen, tasa-arvoon ja ikääntymi-
seen.

Yksi haastateltava kertoi ihmisten kanssa ”jatkuvan seurustelun” saattavan olla
raskasta. Toisaalta sosiaalisuus nähtiin laajana käsitteenä, kun pohdittiin kenel-
le yhteisöasuminen sopisi.

*....jos on ankeaa asua yksin ja on sillätavalla sosiaalinen ihminen, että kaipaa
muitten ihmisten hengitystä ympärille...(2)*

Yksi haastateltava ajatteli, että yksilöllisen reviirin ja henkisen liikkumavapauden
tarve voi olla haaste asuinyhteisössä. Henkisellä liikkumavapaudella haastatel-
tava tarkoitti sitä, kuinka paljon asuinkavereiden kanssa ”pitää” seurustella ja
kuinka paljon omia henkilökohtaisia asioita tarvitsee avata asuinkavereille. Yksi

haastateltava mietti osaavatko kaikki aistia toisen yksityisyyden tarpeen ja kunnioittaa sitä. Sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyy myös asukkaiden vuorovaikutuskyky, joka voi olla joltakin osa-alueelta heikkoa. Vuorovaikutuskyvyn heikkous voi ilmetä esimerkiksi siten, että ihmiset eivät ole tottuneet ottamaan palautetta vastaan, mikä voi hankaloittaa asioiden selvittelyä ristiriitatilanteissa. Vuorovaikutushaasteita kuvattiin muun muassa näin:

... jos ei ossaa selventää ja antaa antheeksi...(1) onnistuuko toisen kuuleminen silloinki kun se ei nyökyttele....(4)

Ihmissuhteiden "muotoutumisen arvaamattomuus" saattaisi tuoda myös haasteita yhteisöasumiseen. Yhtä haastateltavaa arvelutti, löytyykö yhteisöasuntoon tarpeeksi ihmisiä, jotka ovat "yhteen sovitettavia".

Haastateltavat odottivat ikääntymisen myötä tulleiden tai tulevien sairauksien tuovan haastetta yhteisöasumiseen esimerkiksi jaksamisen kysymyksenä.

...kun paljon väkeä, jaksako sitä jos ei tarpheeksi ommaa rauhaa...(3)

Yksi haastateltava mietti, sopeutuuko ikääntynyt kommuuniasumiseen ja onnistuuko hanke Kolarin kunnassa.

...hyvin monenlaisten kans on kyllä pitäny soppeutua, mutta nuorena... ja mahtaako tuo Kolarissa onnistua...(2)

Haastatteluissa mainittiin, että asuinyhteisössä saattaa olla tasa-arvoisuuden haasteita siten, että joku asukas voi haluta olla ns. vapaamatkustaja.

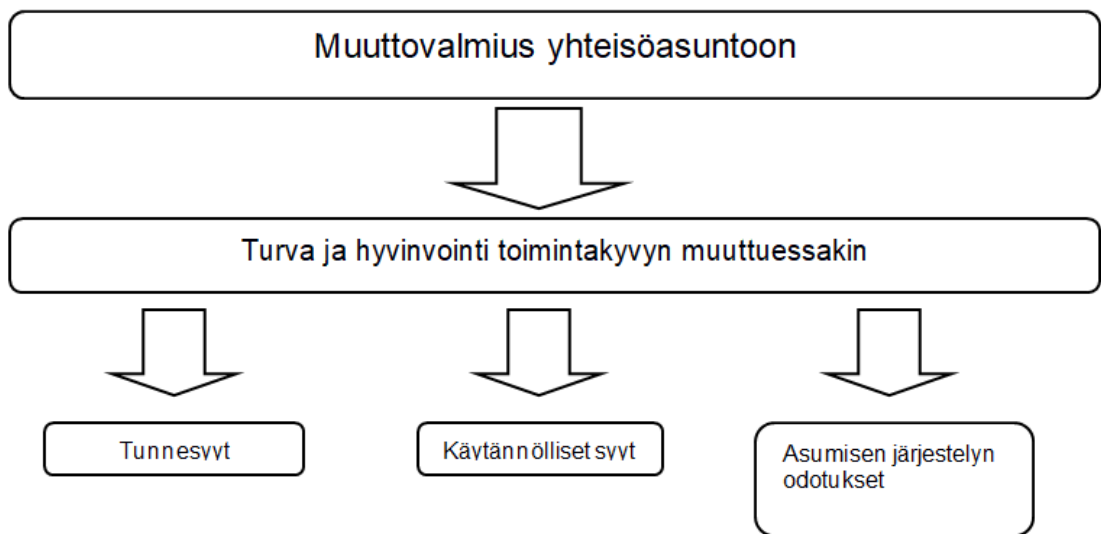
...joku voi puhua koko ajan mutta ei tehe mithään...(5)

Ihmisten erilaisuus voi haastateltavien mielestä ilmetä erilaisina käsityksinä (siisteys, ekologisuus), elämäntapoina (vuorokausirytmii), luonteina ("jos on hyvin erikoinen ihminen") ja erilaisina sairauksina. Mitä enemmän edellä mainittua erilaisuutta, sitä enemmän se vaatii asuinkavereilta ymmärtämistä. Yksi haastateltava kuvasi yhteistyön olevan hankalaa, jos asuinkaveri ei ole joustava. Yhteistyökykyä tarvitaan esimerkiksi yhteiskeittiön käytössä.

...että kaikki ei yhtä aikaa työny pullapeltinsä kansa keittihhön...(3)

4.2 Valmius muuttaa yhteisöasuntoon

Tutkimustehtävänä oli selvittää yhteisöasumisen odotusten lisäksi haastateltavien valmiuksia muuttaa yhteisöasuntoon. Tutkimustulos oli, että kaikki viisi haastateltavaa olivat kiinnostuneet muuttamaan yhteisöasuntoon. Eroavaisuuksia oli siinä millä perusteella, minkälaisin ehdoin ja milloin haastateltavat olisivat valmiita muuttamaan. Kuvio 2 havainnollistaa muuttovalmiuksien keskeisimpiä tuloksia.

Kuvio 2. Muuttovalmius yhteisöasuntoon

Käytännöllisinä taustasyinä muuttohalukkuuteen vaikuttivat ikääntymisen tuoma koettu jaksamisen väheneminen sekä mahdollisesti tulevat vaivat ja sairaudet. Haastateltavat kokivat, että olisi käytännöllistä asua palvelujen lähellä ja sellaisessa asuintalossa, jossa ei olisi niin paljon hoidettavaa. Kaikki haastateltavat asuivat omakotitalossa. Osa haastatelluista mainitsi kiinteistön kunnossapidon ja pihatöiden olevan raskaita. Leskeytynyt haastateltava koki ison talonsa olevan liian suuri ja kallis yhdelle, lapset asuivat kaukana.

...asun yksin liian isossa talossa, kaiken turhan tavaran keskellä...(1)

...ei ole enää kunto niin hyvä, niin sehän siinä tekkee, että tulee lähtöhalut pois...(3)

Haastatelluista kaksi asui miehensä kanssa. Toinen heistä oli miettinyt miehensä kanssa yhdessä muuttamista helpompiin olosuhteisiin, mutta mitään hyvää vaihtoehtoa ei ollut tiedossa.

...mihin tästä lähtis...(5)

Myös toisella miehensä kanssa asuvalla haastateltavalla oli valmius muuttaa yhteisöön. Hän koki yhteisöasumisen voivan kompensoida sitä, minkä ikä on vähentänyt hänen toimintakyvyssensä. Haastateltavan mielikuvassa yhteisöasunto on terveyttä ylläpitävä ja kiinteistönhoidoltaan helppo asumismuoto. Yhteisöasunnossa hän pärjäisi omatoimisemmin kuin yksin asuessaan omakotitalossa kaukana kuntakeskuksesta.

...jos elämäntilanne muuttuu, en haluais jäähä yksin asuhman, tähän tarttis apua, sielä yhteisasunnossa mie kyllä asuisin...(3)

Haastateltavat mainitsivat yleisinä yhteisöasuntoon muuttamisen tunnesyinä virikkeettömältä tuntuvan elämän, yksinäisyyden ja turvattomuuden. Haastateltavista kukaan ei kokenut olevansa itse turvaton. Yksi haastateltava kertoi tuntevansa yksinäisyyttä. Haastateltavat puhuivat eniten virikkeellisyydestä, joka nähtiin tavoiteltavana elämän sisältönä. Virikkeellisyyden merkitys ilmeni puheissa haluna kokea, oppia ja innostua elämän loppuun asti. Haastateltavat pohtivat millaisessa elämäntilanteessa olevia ja keitä yhteisöasuminen hyödyttäisi. He mainitsivat useita ikääntyneitä, jotka heidän mielestään sopisivat asumaan muiden kanssa. Esimerkiksi iäkäs, omatoiminen, yksinasuva tuttava oli kertonut yhdelle haastateltavalle tuntevansa yksinäisyyttä ja turvattomuutta talvisin.

Yhteisöasumisesta oli kokemuksia kolmella haastateltavalla. Kaikilla kolmella kokemukset olivat positiivisia ja yhteisöasumista kuvailtiin esimerkiksi virkistäväksi pieniyhteisöasumiseksi ja ihmisten kanssa asumisen koettiin olevan suuri rikkaus.

...kyllä siitä on merkkejä että se toimiiki... (5)

Haastateltavia pyydettiin pohtimaan miten yhteisöasuminen voisi organisoitua Kolarin kunnassa. Julkisen sektorin toivottiin järjestävän koordinaattorin ja tilan.

Yksi haastateltava kertoi, että ei luota yksityisiin rakennusfirmoihin. Kuntalaisille tulisi tiedottaa ja kertoa selvästi asumismuodosta.

...pitäis maalata keskustelemalla kirkas kuva siitä, mitä se yhteisöasuminen tarkoittais...(4)

Koordinaattori tiedottaisi yhteisöasumisen hankkeesta ja hänen kautta asukkaat valikoituisivat yhteisöön. Ennen muuttoa koordinaattori kutsuisi tulevia asukkaita keskustelemaan yhdessä, keskustelut olisivat valmennusta. Keskustelu aiheena olisi esimerkiksi se, mitä elämältä halutaan ja yhdessä suunniteltaisiin siltä pohjalta yhteisön toimintaa. Koordinaattori auttaisi yhteisöasumisen aikana ristiriitojen selvittelyssä. Haastatteluissa korostui tärkeänä asukkaiden aktiivinen ja yhdessä kasvamisen rooli alusta alkaen.

...porukan pitäis kokkoontua etukäthen ja vähän keskustella, että selviämmäkö met siitä...(2)

...itte asukkaat luo sen miten se pelaa ja ei se varhman niin täydellinen ole mutta sitä jouvuthan aina parantamhan sitä mallia, ette mikä pelaa ja mikä ei pelaa...(3)

...joku yhteisön ulkopuolelta, että joku ois kuitenkin tietoinen missä tämä porukka mennee...(4)

Asumista olisi hyvä voida kokeilla ensin. Kaksi haastateltavaa mainitsi, että he eivät voi ylläpitää kahta asuntoa yhtä aikaa ja nykyisen talon myyminen on iso asia. Vaikka muuttaminen yhteisöön kiinnostaa, se on iso päätös.

...että missä mie vietän loppuelämän, niin se ei ole semmonen ilmotusluontonen asia...(4)

Haastateltavien muuttohalukkuutta lisäisivät hyvät tilat, joillakin haastateltavilla tilakysymys korostui. Asumistilojen toivottiin mahdollistavan sekä yksityisyyden että yhteisöllisyyden. Mikäli yhteisöasumisen muoto olisi kommuuni, omassa huoneessa tulisi ehdottomasti olla oma wc ja pieni keittiö. Luonto ja vihertoiminta olivat haastateltaville tärkeitä. Yksi haastateltava haluaisi asua joskus vielä talossa, jossa on lemmikkieläimenä koira.

Yhteisöasumisen nähtiin olevan keino itsenäiseen elämään ja samassa paikassa asumiseen (Ageing-in-Place) mahdollisista toimintakyvyn muutoksista huolimatta. Toisten asukkaiden antama apu nähtiin voivan olla luonnollista, erityisesti siinä vaiheessa, kun yhteisössä olisi jo asuttu jonkin aikaa ja asukkaista olisi tullut tuttuja ja tärkeitä toisilleen.

...vanhentuessa jos tulis muistisairaus, elämä vois silti olla mahdollista yhteisössä, vain erilaista, se erilaisuus vois olla jopa hauskaa ja hassuakin...(2)

Yhteisöön muuttamisen mahdollisuuden aikataulut vaihtelivat. Haastateltavista yksi oli valmis heti kokeilemaan yhteisöasumista. Toinen asetti tavoitteeksi vuoden 2025, hän saisi talon myytyä siihen mennessä. Kolmas kertoi muuttohalun tulevan "yhtäkoska", jos hän jää yksin. Neljäs oli kiinnostunut lähiaikoina, kun saadaan esitettäväksi konkretiaa. Viides oli kiinnostunut muuttamaan miehensä kanssa, jos oma yksityisyys säilyy eli jos heillä olisi oma yksiö/kaksio ja yhteiset tilat.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kolarilaisten eläkeikäisten odotuksia kommuunimuotoisesta yhteisöasumisesta sekä heidän muuttovalmiuksiin yhteisöön. Ikääntyneiden yhteisöasumisen odotukset olivat pääasiassa positiivisia. Kolmella tiedonantajalla oli aikaisempi kokemus yhteisöasumisesta, kokemus oli positiivinen. Kaikilla viidellä haastatelluilla oli mielenkiintoa muuttaa asumisyhteisöön tietyin edellytyksin.

Ikääntyessä asuinolosuhteiden merkitys korostuu. Suurin osa kolarilaisista ikääntyneistä asuu omakotitalossa. Ikääntymisen myötä jaksamisen väheneminen pienentää kiinteistönhoito mahdollisuuksia. Erilaiset sairaudet voivat vaikeuttaa liikkumista. Haastatteluiden perusteella hyvältä ympäristöltä odotettiin palveluiden ja luontoelämysten saavutettavuutta sekä asunnon ja lähiympäristön esteettömyyttä. Yhteisöllisestä asumisesta oltiin kiinnostuneita pelkästään myös siksi, että yhteisöasumisen ideaa ja elämisen tapaa pidettiin hyvänä. Haastatellut odottivat yhteisöasumisen olevan voimaannuttavaa ja hyvinvointia tukevaa sekä se vastaisi heidän tulevaisuuden asuintarpeisiinsa. Yhteisöasuminen mahdollistaisi virikkeellisen arjen ja olisi keino varautua vanhuuteen.

Yhteisöllisyyden syntyminen ja kehittyminen lähtee kuntalaisten omista tarpeista. Kuntalaisten tulee olla mukana yhteisöllisen asumisen prosessissa, sen suunnittelusta alkaen. Haastateltavat toivoivat Kolarin kunnassa julkiselta sektorilta yhteisöasumisen järjestämisen apua tilaratkaisussa ja koordinoinnissa. Koordinaattorin tuella järjestettäisiin tiedotusta ja ennakkovalmennusta, jolloin mahdollisiin yhteisöasumisen haasteisiin voitaisiin myös varautua. Julkisen hallinnon tuoma tuki on tavoitteena toteutua Kylä-hankkeen avulla. Haastateltavien odotukset asuin tilojen suhteen poikkesivat keskenään. Yhteisöasumisen järjestämisen tapoja on useita erilaisia, kuten ryhmärakennuttaminen, Virkkulankylä-konsepti tai kommuuniasuminen.

Tämän tutkimuksen tulos on, että ikäihmisten elämänvaiheessa yhteisölliselle toiminnalle sekä yhteisölliselle asuinympäristölle on tarvetta. Tämä tulos on yhdensuuntainen Choin (2004), Valtioneuvoston (2017), Helamaan ja Pylväsen (2012), Jaakkolan (2015) sekä Elon (2006) tutkimustuloksien kanssa. Väestö-

pohjaltaan pienessä Kolarin kunnassa tulisi löytää entistä enemmän keinoja yhteisöllisen asumisen kehittämiseen. Onnistuessaan yhteisöllinen asuminen tuottaa asumismuotonsa perusteella hyvinvointia niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Yhteiskunnan kannalta se on kestävän kehityksen mukaista niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin.

...sanoisinpa, että mielenkiintoinen, mahdollinen ja tulevaisuushakuinen hanke. Ko eihän ihmiset kauan kestä tämmöistä... lokeroissa elämistä, kipupiste alkaa olhen yhteiskunnassa...(3)

Esitän jatkotutkimusaiheena selvitettävän ikääntyvien yhteisöasumisen prosessin etenemistä Kolarin kunnassa. Miten prosessi eteni tai miksi se ei edennyt. Tutkimuksen näkökulmana voisi olla väestöpohjaltaan pienen kunnan olosuhteet, niiden edut ja haasteet. Toisena näkökulmana voisi tarkastella mikä prosessissa oli julkisen sektorin ja mikä kuntalaisten rooli.

Toinen jatkotutkimus aihe voisi olla yhteisöllinen asuminen ja teknologia. Kylähankkeessa Palvelutalo alueen asukkaat kehittävät yhteisöllistä toimintaa ja alueen digitalisointia. Minkälaisia mahdollisuuksia teknologia tuo yhteisöllisyyteen ikäihmisille?

6 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa selvitettiin ikääntyneiden yhteisöasumisesta kiinnostuneiden kolarilaisten eläkeikäisten yhteisöasumisen odotuksia sekä heidän valmiuksia muuttaa asuinyhteisöön. Tutkimuksen tulokset olivat tutkimuksen tavoitteen ja tarkoituksen mukaisia. Kolarin kunnassa tehty tutkimus tuo paikallisten ikäihmisten ääntä kuuluville meneillään oleviin kehittämishankkeisiin. Tutkimustulokset esiteltiin elokuussa 2019 toimeksiantaja Kolarin kunnan Kylä-hankkeen suunnittelutyöryhmälle. Tutkimustuloksia on hyödynnetty Kylä-hankkeen hankerahakemuksessa.

Tutkimuksella osoitettiin, että Kolarin kunnassa kannattaa toimia yhteisöllisen asumisen edistämiseksi. Yhteisöasuminen kiinnostaa ikääntyneitä ja yhteisöasumiseen kohdistuvat kokemukset ja odotukset ovat positiivisia. Lisäksi haastatteluissa tuli ilmi, että kuntalaiset haluavat olla aktiivisia ja osallistua kehittämiseen, mikäli heitä kuullaan ja kehittäminen lähtee heidän tarpeista.

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus tulee suorittaa hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tutkimuksessa noudatetaan rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä ja arvioinnissa. Muiden tutkijoiden työt huomioidaan asianmukaisella tavalla. Tutkimuksen suorittamisen kannalta merkitykselliset sidonnaisuudet ilmoitetaan tutkimukseen osallistuville ja raportoidaan tutkimuksen tuloksia julkaistaessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6-7.)

Tutkimuksen luotettavuus ja laatu tulee varmistaa. Kvantitatiivisen tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa toistettavuutta ja validiteetti oikeiden asioiden tutkimista. Laadullisessa tutkimuksessa näitä käsitteitä ei voi sellaisenaan soveltaa, mutta tutkimuksen luotettavuutta lisätään dokumentaatiolla, jossa kaikki valinnat ja ratkaisut perustellaan. (Kananen 2010, 68-69.)

Tutkimus pyrittiin toteuttamaan hyvien tieteellisten käytäntöjen edellyttämällä tavalla. Opinnäytetyön etenemisestä pidettiin päiväkirjaa, johon huomioita tutkimuksen etenemisestä kirjattiin. Tutkimuksen eri vaiheet pyrittiin kuvaamaan

tarkasti. Luotettavuutta ja tutkimuksen eettisyyttä varmennettiin käymällä aineiston haastattelut läpi useaan kertaan. Tutkimuksen luotettavuutta lisättiin myös siten, että tutkimustulokset luetettiin ja hyväksytettiin yhdellä haastateltavalla.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusraportti on keskeinen kulmakivi tutkimuksen etenemisen ja luotettavuuden arvioinnissa. Tutkija on raportoidessaan myös tulkintojen tekijä. Joku toinen tutkija olisi voinut löytää aineistosta erilaisen luokitusperustan ja painottaa eri näkökulmia. Tutkijan tehtävänä on olla mahdollisimman johdonmukainen ja pyrkiä tarjoamaan lukijalle välineet arvioida tulkinnan uskottavuus. (Kiviniemi 2015, 86-87.)

Tässä tutkimuksessa on uskottavuutta tulkintaan haettu perusteellisen aineistanalyysin lisäksi vertaamalla tulkintoja muihin saman aihepiiriin tutkimuksiin, joiden tulokset olivat samansuuntaisia. Tutkimuksen luotettavuutta lisää haastateltavien suorien lainauksien käyttäminen raportissa. Työn eettisyyttä ja perusteellisuutta lisää se, että yhteisöasumiseen liittyvissä odotuksissa on käsitelty myös yhteisöasumisen haasteita. Haasteet ovat aikaisemmissa julkaisuissa jääneet vähemmälle huomiolle.

Ihmistieteissä tutkimusta koskevat eettiset periaatteet ovat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen ja yksityisyys ja tietosuoja (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7-13). Tutkimukseen osallistuville tuotiin tiedoksi haastateltavien hakuilmoituksessa tutkimukseen osallistumisen luottamuksellisuus ja se, että osallistuminen ei sido heitä jatkossa mihinkään. Haastateltavien yksityisyyttä suojattiin esimerkiksi siten, että suunnitellusta poiketen haastateltavien kotiin ei menty toimeksiantajan autolla. Lisäksi raportista jätettiin pois joitakin haastateltavien tunnistamista lisääviä seikkoja.

Tutkimuksen toimeksiantaja oli Kolarin kunta. Tutkijan työrooli Kolarin kunnassa on ikääntyneiden avopalveluiden palveluvastaava. Tutkimukseen osallistujille kerrottiin tutkimuksen sidonnaisuus Kolarin kuntaan toimeksiannon kautta, heille kerrottiin tutkijan työrooli ja se, että tutkijan opiskelu tapahtui hänen vapaaajallaan. Vahva sidonnaisuus julkiseen kunnalliseen sektoriin saattoi herättää luottamusta tutkimuksen vaikuttavuuteen, mutta toisaalta saattoi vahvistaa toiveita julkisen sektorin mukanaolosta yhteisöasumisen suunnittelussa ja organisoimisessa. Haastattelutilanne ei voi olla täysin neutraali. Kuinka tulevaisuu-

dessa yhteisöasuminen järjestyykin, niin tutkimuksen tekeminen ja tutkimustulos vahvisti kuntalaisten roolia yhteisöllisyyden prosessissa.

6.2 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyön aihe oli Kolarin kunnassa innovatiivinen ja uusia uria avaava, mikä lisäsi tutkijan motivaatiota. Aiheen vahva kytkentä ikääntyneiden osallisuuteen ja aktivoitumiseen oli ammattieettisesti palkitsevaa.

Ennakko-oletuksena epäiltiin, löytyykö haastatteluun viittä vapaaehtoista. Haastateltavat ilmoittautuivat, joten heidän löytäminen ei tuottanut haastetta. Haastateltavat olivat motivoituneita pohtimaan yhteisöasumista ja heillä oli paljon syvällistä sanottavaa. Tutkijalle tuli ajoittain tunne, että hän oppi ihmisen perustarpeista jotakin uutta ja vanha tieto ja ymmärrys yksilöllisestä ikääntymisestä laajeni. Opinnäytetyöprosessi vahvisti ennakoajatusta, että ikääntyneillä ihmisillä on vaikuttamisen halu elinympäristöönsä. Jatkossa ikääntyneet ihmiset tulisi saada entistä enemmän ja vahvemmin vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin.

Opinnäytetyöprosessin haastatteluiden tekeminen ja aineiston analyysi olivat löytöretki haastateltavien reaali- ja ideologiseen maailmaan. Reaalimaailmaa edustivat osalla haastatelluista haastatteluhetken kiinteistöhuolet ja sairaudet. Ideologinen näkökulma näyttäytyi haastateltavien puheissa ihmisen arvostamisena ja yhteisöasumisen koettiin olevan keino hyvään elämään. Yhteisöasumisen nähtiin kompensoivan mahdollista toimintakyvyn alenemista yhteisöasunnon olosuhteiden ja virkistävän toiminnan ansiosta. Haastatteluissa viitattiin yhteisöasumisen taloudellista säästöä tuomiin odotuksiin vain vähän. Haastateltavilla oli kohtuullisen korkea sosioekonominen asema.

Haastatteluissa ilmeni hyviä, laajennettuja näkökulmia sosiaalisuuteen. Sosiaalisuus ei ole vain ulospäin suuntautunutta puheliaisuutta, vaan se voi ilmetä myös haluna olla asunnossa ”missä muutkin hengittävät” tai kaipuuna elämään, jossa voi käyttää ihmissuhdetaitojaan. Yhteisössä yksinäisyyden tilalle saa jäsenyyden yhteisössä, ”perheen”, ihminen saa mahdollisuuden auttaa ja tulla autetuksi. Haastateltavien odotukset yhteisöelämästä olivat kaiken kaikkiaan optimistisia ja realistisia, myös haasteita tunnistettiin.

Toimeksiantaja arvioi tutkimusaiheen ajankohtaiseksi. Toisaalta toimeksiantajan mielestä kommuunimuotoinen yhteisöasuminen on asiana Kolarin kunnassa positiivisella tavalla proaktiivinen. Toimeksiantaja tiedostaa, että pienessä kunnassa voi olla pienen väestöpohjan vuoksi haasteita yhteisöasumisen kehitymiselle. Toimeksiantajan mielestä yhteisöllinen asuminen on kuitenkin yksi tulevaisuuden vaihtoehto. Yhteisöasumisen malli vaatii tottumista. Toimeksiantajan mielestä pohdittavaksi jää edelleen tarkemmin yhteisöllisyyden ja yksityisyyden tasapaino yhteisöasunnossa. Kuinka paljon omaa rauhaa kaivataan vastapainoksi tärkeälle yhteisöllisyydelle.

Yhteisöllisyyttä ei voida viedä ulkopuolelta asuinyhteisöihin, mutta tiloja ja kohtaamisia voidaan järjestää, jossa yhteisöllisyyttä muodostuu. Kolarin kunnassa on tavoitteena aloittaa vuonna 2020 Kylä-hanke, joka jatkaa yhteisöllisen asumisen kehittämistä myös helmikuun 2019 Palvelutalon asuinalueen ideointi tilaisuuden pohjalta.

Kolarin kunnassa on toistaiseksi ikääntyneiden yhteisöllistä asumista hoiva yksiköissä. Ikääntyneiden yhteisöasumisen laajempi kehittyminen on vielä alkutekijöissään. Yhteisöasumisen prosessit ovat pitkiä, mutta matkaan ollaan jo lähemässä.

....kaikki oikeasthaan riippuu sitte siitä, että miten net hommat sovithan...(3)

LÄHTEET

- Bacsu J., Jeffery B., Abonyi S., Johnson S., Novik N., Martz D. & Oosman S. 2014. Healthy Aging in Place: Perceptions of Rural Older Adults. *Educational Gerontology*, 40, 327–337.
- Choi J. 2004. Evaluation of Community Planning and Life of Senior Cohousing Projects in Northern European Countries. *European Planning Studies*, Vol. 12, No. 8, December 2004.
- Elo, S. 2006. Teoria pohjoissuomalaisten kotona asuvien ikääntyneiden hyvinvointia tukevasta ympäristöstä. Oulu: Oulun Yliopisto.
- Eskola, J. 2015. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Teoksessa J., Aaltola & R., Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 185-206.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J., Aaltola & R., Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 26-44.
- Helamaa, A & Pylvänen, R. 2012. Askeleita kohti yhteisöasumista: Selvitys yhteisöasumisen muodoista ja toteuttamisesta. MONIKKO-hanke. Tampereen teknillinen yliopisto. Arkkitehtuurin laitos. Asuntosuunnittelu. Vuosikerta 6. Viitattu 2.10.2019
https://tutcris.tut.fi/portal/files/3847998/monikko_askeleita_kohti_yhteisoasumista.pdf.
- Helminen, V., Vesala, S., Rehunen, A., Strandell, A., Reimi, P. & Priha, A. 2018. Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 20/2017. Helsinki: Suomen ympäristökeskus (SYKE).
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hyvinvointikertomus 2017. Laaja Hyvinvointikertomus 2017-2010. Viitattu 30.10.2019 <https://www.hyvinvointikertomus.fi/#/document/preview/367494260>.
- Jaakkola, E. 2015. Yhteisöllisyys maaseudulla asuvien ikääntyneiden arjessa. Rovaniemi: Lapin Yliopisto.
- Jalava, J., Lahtinen, H., Tyvimaa, T., Vuorela, M. & Arolinna, S. 2017. Ikääntyneiden asumisratkaisujen tarve ja toteutus. Ympäristöministeriön raportteja 16/2017. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Jolanki, O. 2015. Jäädä vai lähteä? Muuttosyyt 75+ haastatteluissa. *Gerontologia* 29 (4), 2015, 250.
- Jolanki, O. 2019. Asumisen innovaatiot. Asumisen ja hoivan moninaistuvat muodot. *Vanhustyö* 4/2019, 10.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

- 2008. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytäntö. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kerovuori, J. 2019. Mummokommuuni. Asuinyhteisövalmentaja ja arkkitehdin haastattelu 18.1.2019.

Keskiharju, E. 2010. Koteja ja kodinomaisuutta. Tutkimus vanhenemisen paikoista valtiopäiväpuheissa 1950-2005. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J., Aaltola & R., Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 74-88.

Korpela, S. 2014. Yhteinen talo. Helsinki: Into Kustannus Oy.

-2015. Ryhmärakennuttajan opas. Tampere: Tammerprint Oy.

Kotimaisten kielten keskus. Viitattu 1.10.2019
https://www.kotus.fi/sanakirjat/kielitoimiston_sanakirja.

KÄKÄTE. 2012. Ikätekniikan internetsivut. Lehistötiedote 14.11.2012.
 Viitattu 6.10.2019
http://www.ikateknologia.fi/images/stories/Julkaisut/Ikaantymisen_ja_asuminen-tutkimus_2012/Lehsitotiedote_KAKATE_ikaantymisen_ja_asuminen_2012.pdf

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Kylä-hankesuunnitelma 2019. Kylä 2025- hanke. Hanke hahmotelma. Viitattu 30.9.2019
https://docs.google.com/document/d/1tMhEV8T19emx9crJjqGGbV1_msETZ-qytN_K5EGh5I4/edit#heading=h.x31867b3utbo.

Laatikainen T. 2019. Tiivis ja vihreä kaupunki saa ikääntyvän sohvaperunankin liikkeelle. Aalto yliopisto. Julkaistu: 10.5.2019. Viitattu 25.10.2019
<https://www.aalto.fi/fi/uutiset/vaitos-tiivis-ja-vihrea-kaupunki-saa-ikaantuvan-sohvaperunankin-liikkeelle>.

Laatusuositus 2017. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2017:6. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Teoksessa J., Aaltola & R., Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 29-51.

Lampinen M-S., Viitanen E. & Konu A. 2013. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus yhteisöllisyydestä työelämässä. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2013: 50, 71-86.

Lintunen, J. 2019. Yhä useampi ikääntynyt asuu kotona - yli puolet pientaloissa. Tilastokeskus. Tieto & Trendit artikkeli. Viitattu 24.8.2019

<http://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/yha-useampi-ikaihminen-asuu-kotona-yli-puolet-pientaloissa/>.

Loppukiri 2009. Dahlström, M. & Minkkinen, S., Loppukiri Vaihtoehtoista asumista seniori-iässä. Juva: WSOY.

Mahlakaarto, S. 2010. Subjektiksi työssä. Identiteettiä rakentamassa voimatumisen kehitysohjelmassa. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Nyyssölä, S. 2019. Vanhustyölehti 4/2019, 10.

Perhehoitolaki 20.3.2015/263.

Perhehoitoliitto. Ikäihmisten perhehoidon lähtökohdat ja vahvuudet. Viitattu 25.9.2019

https://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/ikaihmiset/perhehoidon_lahtokohdat_ja_vahvuudet.

Rajakoski, N. 2017. Asuminen ja yhteisöllisyys tutkimuksen tulokset. Ilmarinen. https://www.ilmarinen.fi/siteassets/uutishuoneen-liitteet-ja-lohkot/2017/iareena2017_asuminenjayhteisollisyys_ilmarinen.pdf.

Rappe, E., Kotilainen, H., Rajaniemi, J. & Topo, P. 2018. Muisti- ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 20.10.2019

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161060/YO_2018_Muisti_ja_ikaystavall_asuminen_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Räsänen, R. 2011. Ikääntyneiden asiakkaiden elämälaatu ympärivuorokautisessa hoivassa sekä hoivan ja johtamisen laadun merkitys sille. Rovaniemi: Lapin Yliopisto.

Stat 2019. Tilastokeskus. Viitattu 5.10.2019

<https://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/273.html>.

Talousarvio 2018. Taloussuunnitelma vuosille 2018-2020. Viitattu 4.10.2019 https://www.kolari.fi/media/2018_hallinto_ja_elinvoima/talous/talousarvio-2018.pdf.

-2019. Taloussuunnitelma vuosille 2020-2021. Viitattu 4.10.2019 https://www.kolari.fi/media/2018_hallinto_ja_elinvoima/talous/kv-talousarviokirja-vuodelle-2019-kv-11.12.2018.pdf.

Tapio, A. 2019. Iso kasa ideoita. Luoteis-Lappi 21.2.2019, 3.

Terveystenhuoltolaki 30.12.2010/1326.

Tiilikainen, E. 2016. Yksinäisyys ja elämäntilanne. Laadullinen seurantatutkimus ikääntyvien yksinäisyydestä. Helsinki: Sosiaalitieteiden laitos Helsingin yliopisto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2014. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

-2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 26.10.2019
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

-2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki.

Valtioneuvosto, 2017. Jolanki, O., Leinonen, E., Rajaniemi, J., Rappe, E., Räsänen, T., Teittinen, O., & Topo, P. Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 47/2017.

Valtovaara, M., 2019. Täyden palvelun talo kaikenikäisille. Helsingin Sanomat 26.5.2019, A 12.

Vanhusneuvosto 2019. Kolarin kunta. Vanhus- ja vammaisneuvoston kokous 6.6.2019, 2/2019. Pöytäkirja 6§. Isopalonkylähankkeen eteneminen. Viitattu 6.11.2019 <file:///C:/Users/ale/Downloads/1516554201.pdf>.

Vanhuspalvelulaki 980/2012. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 28.12.2012/980.

Virkkulankylä 2019. Ihmiselle hyvä. Viitattu 20.10.2019:
<http://www.virkkulankyla.fi/>.

Välikangas, K. 2009. Yhteisöllisyyttä, laatua ja vaihtoehtoja. Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen ratkaisuja Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Hollannissa. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Yle Uutiset 18.4.2019, Yle. Uskonnolliset yhteisöt. Viitattu 18.9.2019:
<https://yle.fi/uutiset/3-10707611>.

Ympäristöministeriö, 2017. Ikääntyneiden asumistarpeisiin varautuminen kunnissa. toim. Raija Hynynen. Helsinki: Ympäristöministeriön raportteja 4/2017.

-2018. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman 2013-2017 tulevaisuus-suunnitelma. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman työpapereita 2/2017. Helsinki: Ympäristöministeriö.

LIITTEET

- Liite 1. Teemahaastattelurunko
- Liite 2. Luoteis-Lappi, haastateltavien hakuilmoitus
- Liite 3. Haastateltavien odotuksia yhteisöasumisesta
- Liite 4. Muuttovalmius yhteisöasuntoon

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelurunko

Haastateltavien taustatiedot

- ikä
- sukupuoli
- koulutus
- siviilisääty

Teema 1 Odotukset

- Mitä hyvää näet yhteisöasumisessa?
- Mitä haastavaa näet yhteisöasumisessa?
- Millainen olisi ihanne asuinyhteisösi?
- Mitä odotat muilta yhteisön jäseniltä?
- Mitä ominaisuuksia sinulla on, jotka edistävät yhteisöasumisen onnistumista?

Teema 2 Muuttovalmiudet

- Mitkä seikat taustalla vaikuttavat halukkuudessasi muuttaa yhteisöön?
- Mitkä seikat taustalla vaikuttavat mahdollisuuksissasi muuttaa yhteisöön?
- Miten yhteisöasuminen tulisi järjestää Kolarin kunnassa?
- Milloin olisit halukas muuttamaan asuinyhteisöön?

Liite 2. Luoteis-Lappi, haastateltavien hakuilmoitus

s.13

Luoteis-Lappi | Torstaina 23. toukokuuta 2019

Hei juuri sinä vanhempi lukija!

OLETKO kiinnostunut yhteisöasumisesta? Teen selvitystä kolarilaisten vanhuseläkkeellä olevien yhteisöasumisesta kiinnostuneiden odotuksista yhteisöasumista kohtaan.

Ilmarisen ja Vanhustyönkeskusliiton tekemän tutkimuksen mukaan joka kolmas vanhuuseläkkeelle siirtyvä on kiinnostunut yhteisöllisestä asumisesta. Yhteisöasumisella tarkoitan tässä selvityksessä asumismuotoa, jossa asukkailla on oma yksityinen tila, mutta olohuone, keittiö, wc- ja pesutilat ovat yhteiset. Nyt etsin yhteisöasumisesta kiinnostuneita kolarilaisia haastateltavakseni!

Mikäli yhteisöasuminen kiinnostaa sinua, voisitko ystävällisesti ottaa yhteyttä minuun. Haastattelussa tulen kysymään yhteisöasumiseen liittyviä odotuksiasi ja mielikuviasi. Kyselyyn vastaaminen ei velvoita eikä sido sinua mihinkään. Kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Haastattelun tuloksia käytän Lapin AMK-Geronomi tutkinnon opinnäytetyössäni. Tuloksia hyödynnetään myös Kolarin kunnan Isopalonkylä 2025-hankkeen mahdollisessa yhteisöasumiskokeilussa. Mikäli yhteisöasumiseen löytyy kiinnostuneita, hanke voi olla mahdollisesti myötävaikuttamassa yhteisöasumisessa.

Voit ilmoittaa suostumuksesi haastateltavaksi 29.5.2019 mennessä. Pihauta numeroon 050 499 4860 tai näpyttele menemään anri.marjamaa@lapinamk.fi.

Haastattelu tehdään viidelle ensimmäisenä ilmoittautuneelle.

Ystävällisin terveisin,
Anri Marjamaa

Liite 3. 1(5) Haastateltavien odotuksia yhteisöasumisesta

1. Yhteisöasumisen vaikutukset

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
itsekeskeisyys tainnutuu	VUOROVAIKUTUS		
mahdollisuus sisäiseen kasvuun			
mahdollisuus oppimiseen			
yksinäisyys poistuu			
turvattomuus poistuu			
mahdollisuus ”perheeseen”			
yhdessä eläminen		YHTEISÖASUMISEN VAIKUTUKSET	VOIMAANTU- MINEN
mahdollisuus saada kunnioitusta			
arvokas vanhuus			
tekemisen halu viriää			
hulluttelu seura			
innostuminen porukalla			
terveysteot lisääntyvät	YHTEISTOIMINTA		
virikkeellisyyden lisääntyminen			
yhteistoiminta			
saa apua ja neuvoja			

Liite 3. 2(5)

2. Fyysinen ympäristö

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
omaa tuotantoa	GREEN CARE		
aktivoiva viherpiha			
kaunista, luonto elementtejä			
lemmikki eläin			
palvelujen lähellä	TOIMINNAN JA YKSI- TYISYYDEN MAH- DOLLISTAVA TILA JA YMPÄRISTÖ		
liikenneyhteyksien lähellä			
esteetön sisä- ja pihatila		FYYSINEN YMPÄRIS- TÖ	VOIMAANTU- MINEN
kutsuva ja aktivoiva iso yhteinen tila			
yhteinen kirjasto tai työtila			
vuokrattava ylimääräinen huo- ne: vieraat, sivukylien tilapäis- tarpeet, kokeiluasunto			
oma tila, jossa wc ja minikeittiö, mielellään oma yksiö/kaksio			
yhteisiä tavaroita	TALOUDELLINEN YMPÄRISTÖ		

Liite 3. 3(5)

3. Odotukset muita kohtaan

PELKISTETTY ILMAUS	ALAUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
avoin	PERSOONALLISUUS		
sympaattinen			
elämänhaluinen			
joustava			
turvallinen			
kontaktinhakuisuus	VUOROVAIKUTUS- HALU JA -KYKY		
kiinnostunut toisista			
haluaa asua muiden kanssa			
toiset huomioiva			
toisia kunnioittava			
suo yksityisyyden		ODOTUKSET MUITA KOHTAAN	HYVINVOINTI
suo yksilöllisyyden			
luonteva reviirinanto			
yhteistyökyky			
osaa keskustella ja kuunnella			
kohtuulliset elämäntavat	TERVEYS		
suhteellisen ”terve” tausta			
omatoimisia alussa			
toisen omaisuuden kunnioitus			
ei ”niuhotta”			
luonteva työnjako	YHTEISTYÖHALU JA - KYKY		
osaamisen jakaminen			

Liite 3. 4(5)

4. Henkilökohtaiset yhteisöasumista tukevat ominaisuudet

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
jumpanpitäjä, kirjanlukija	VALMIUDET		
tavaroiden jako valmius			
halu tutustua			
tottunut keskustelemaan	VUOROVAIKUTUS- HALU JA –KYKY		
tottunut palautteenantoon			
oppinut kohtaamaan ihmiset			
tulee toimeen			
osaa luovia puheen sopivaksi			
halu antaa ihmisille itsestänsä			
oppinut sovittelemaan			
halu nostaa muita, omapäisen arvokkuuden tukija		HENKILÖKOHTAI- SET YHTEISÖAS- MISTA TUKEVAT OMAINAISUUDET	HYVINVOINTI
halu oppia elämän loppuun asti	IKÄÄNTYMINEN		
tuntee itsensä			
rohkeus tarttua asioihin			
vastuuntuntoinen	PERSOONALLISUUS		
joustava			
auttamishaluinen			
ulospäin suuntautunut			
ihmisrakas			
huolenpitäjä			
aktiivinen osallistuja			

Liite 3. 5(5)

5. Yhteisöasumisen haasteet

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
vapaamatkustajat	TASA-ARVO		
erilaiset luonteet	IHMISTEN ERILAISUUS		
erilaiset käsitykset			
erilaiset elämäntavat			
joustavuus (yhteiskeittiön käyttö)			
seurustelu voi olla raskasta	VUOROVAIKUTUS	YHTEISÖASUMI- SEN HAASTEET	HAASTEET
vuorovaikutus kyvyn vajeet			
ihmissuhteiden muotoutumisen arvaamattomuus			
yksityisyyden tarve			
erilaiset sairaudet	IKÄÄNTYMINEN		
sopeutuminen ikääntyneenä			

Liite 4. Muuttovalmius yhteisöasuntoon

PELKISTTETY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
"...jos voisi saada uuden perheen..." yksinäisyys	TUNNESYYT		
"...jos voisi olla toisia lähellä..." turvattomuus			
"...jos voisi oppia, uusiutua, innostua elämän loppuun asti..." virikkeettömyys			
"...jos voisi asua helpommin..." jaksaminen vähenee	KÄYTÄNNÖLLISET SYYT		
"...jos voisi asua palvelujen lähellä..." tulee vaivoja ja sairauksia			
"...jos olisi pieni ja toimiva asunto..." turhan suuri talo			
"...jos saisi talon myytyä ja pääsisi pienempään asuntoon... jakamistalous sovituin ehdoin..." suuri talo turhan kallis		TURVA JA HYVINVOINTI TOIMINTAKYVYN MUUTTUESSAKIN	MUUTTOVALMIUS YHTEISÖASUNTOON
"...jos kaikesta ei tarvitsisi vastata yksin..." kiinteistönhoito ja pihatyöt raskasta			
"...on siitä merkkejä että se toimii..." yhteisöasumisen positiivinen kokemus	ASUMISEN JÄRJESTELYN ODOTUKSET		
"...jos olisi oma huone, jossa wc ja minikeittiö ja työhuone, tai oma yksiö/kaksio..." yksityisyyden tarve			
"...jos olisi hyvät yhteiset tilat, vierashuone..." yhteisöllisyyden tarve			
"...vihertoiminta, lemmikki..." tarve olla ja puuhata luonossa			
"...jos julkinen sektori olisi mukana, koeaika, koordinoija, valmennus, yhteissuunnittelu..." miten järjestyisi Kolarin kunnassa			